

w stronę metody elementów skończonych

przypomnienie: metoda ważonych reszt

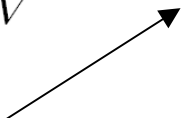
$Lu=f$ (na Ω) $\longrightarrow$ Rozwiązanie dokładne (silnej postaci równania)
 $Bu=g$ (na $d\Omega$) jest „trudne”.
szukamy rozwiązania przybliżonego w bazie funkcji

$$\tilde{u} = \sum_{i=1}^N c_i v_i(x) \quad \text{(rozwiązanie w podprzestrzeni wektorowej rozpiętej przez wektory bazy)}$$

Działając operatorami L i B na rozwiązanie przybliżone dostajemy funkcje resztkowe (rezydualne) zamiast zera:

$$\left. \begin{array}{l} L\tilde{u} - f = r \\ B\tilde{u} - g = s \end{array} \right\} \longrightarrow \text{zależy nam, aby reszty } r \text{ i } s \text{ były jak najmniejsze}$$

c wyznaczamy z ważenia reszty:

$$\int_V r(x) w_j(x) dx = 0$$

dla metody Galerkina bierzemy funkcje bazowe jako wagi: $w_j=v_j$

Silna forma równania:

$$Lu=f \quad (\text{równość funkcji w każdym punkcie} \quad \tilde{u} = \sum_{i=1}^N c_i v_i(x) \\ \text{obszaru całkowania})$$

ważone reszty:

$$(L\tilde{u} - f, w_j) = (r, w_j) = 0 \quad \Bigg|$$

$$(L\tilde{u}, w_j) = (f, w_j) \quad \Bigg| \quad \textbf{słaba forma równania,} \\ \text{(równość } N \text{ liczb)}$$

metoda Galerkina: residuum a przestrzeń wektorowa rozpięta przez wektory wybranej bazy

$$Lu=f$$

$$u(x) = \sum_{i=1}^n c_i v_i(x)$$

chcemy znaleźć taki element przestrzeni żeby: $(Lu, v_j) = (f, v_j)$

słaba forma równania

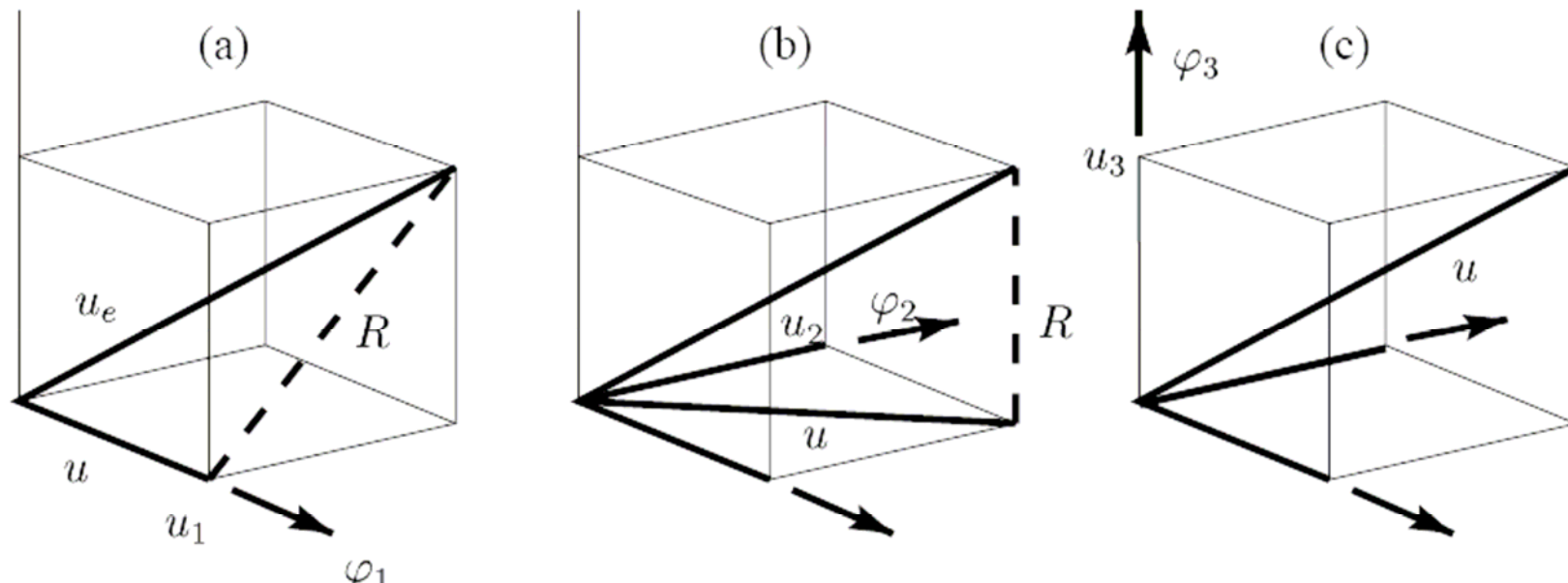
residuum (błąd) $r=Lu-f$: **ortogonalny do każdego wektora bazowego**

$$(r, v_j) = 0$$

residuum znajduje się poza przestrzenią generowaną przez wybraną bazę

ilustracja: u_e to rozwiązanie dokładne (przekątna sześcianu),
 u to rozwiązanie przybliżone
 R tutaj to $u_e - u$

od (a) do (c) dodajemy elementy bazowe ϕ_1, ϕ_2, ϕ_3 .

metoda Galerkina rzutuje rozwiązanie dokładne na wektory bazy

błąd metody: residuum – jest ortogonalne do podprzestrzeni wyznaczonej przez wektory bazy

metoda Galerkina jest zbieżna: gdy baza obejmuje całą przestrzeń – nie ma miejsca na residuum

żargon MES: macierz sztywności i wektor obciążeń

$$u = \sum_{i=1}^n y_i v_i \quad \left| \begin{array}{l} \nearrow (Lu, v_j) = (f, v_j) \\ \searrow \sum_{i=1}^n (Lv_i, v_j) y_i = (f, v_j) \end{array} \right.$$

$$\mathbf{S}_{ij} = (Lv_i, v_j)$$

$$\mathbf{F}_j = (f, v_j)$$

$$\mathbf{SY} = \mathbf{F}$$

stiffness matrix
macierz sztywności

load vector
wektor obciążeń

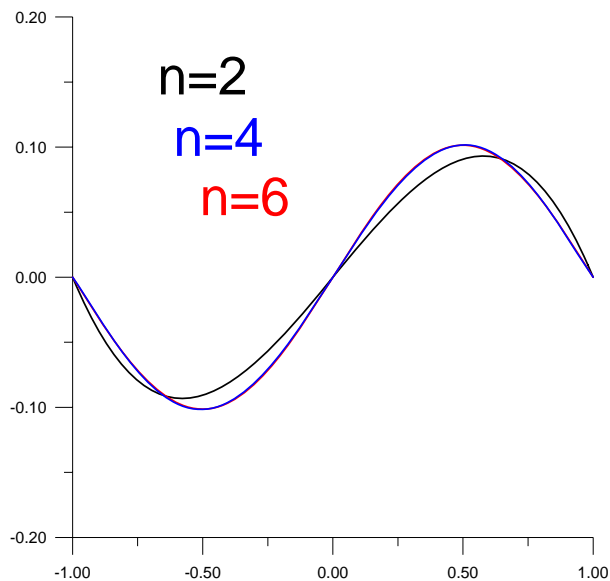
$$\left. \frac{d^2 u}{dx^2} = -\sin(\pi x) \right|$$

SY=F

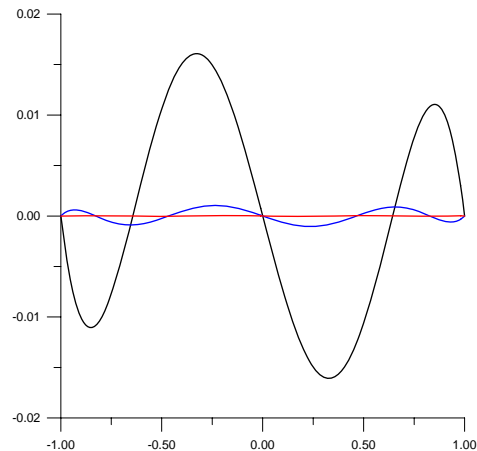
baza używana poprzednio:

$$v_i = (x + 1)(x - 1)x^{i-1}$$

rozwiązanie

błąd ε (**nie residuum** tylko różnica dokładne – Galerkina):

powyższy przykład: baza wielomianów określonych na całym pudle obliczeniowym.
Z wielu powodów jest to zły pomysł.

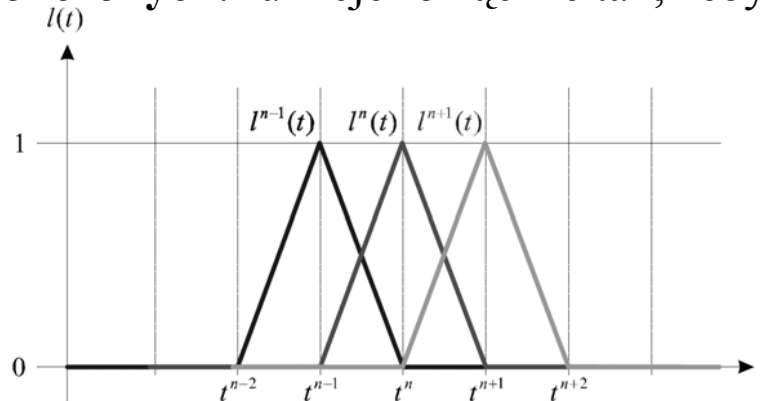
Wysokie potęgi wielomianów niewygodne w użyciu: całkowanie, efekt Rungego,
powód najważniejszy:

macierz **S** byłaby gęsta, problem nie do rozwiązania przy dużym N .

$$\mathbf{SY}=\mathbf{F}$$

Galerkin z bazą odcinkami wielomianowych funkcji zdefiniowanych w sposób rozłączny przestrzennie → metoda elementów skończonych

Metoda elementów skończonych: funkcje rozłączne tak, żeby $\mathbf{S}$ = rzadka

najprostszy wybór *funkcji kształtu*(*): baza funkcji odcinkami liniowymi
zbieżność dostaniemy w przestrzeni funkcji odcinkami liniowymi

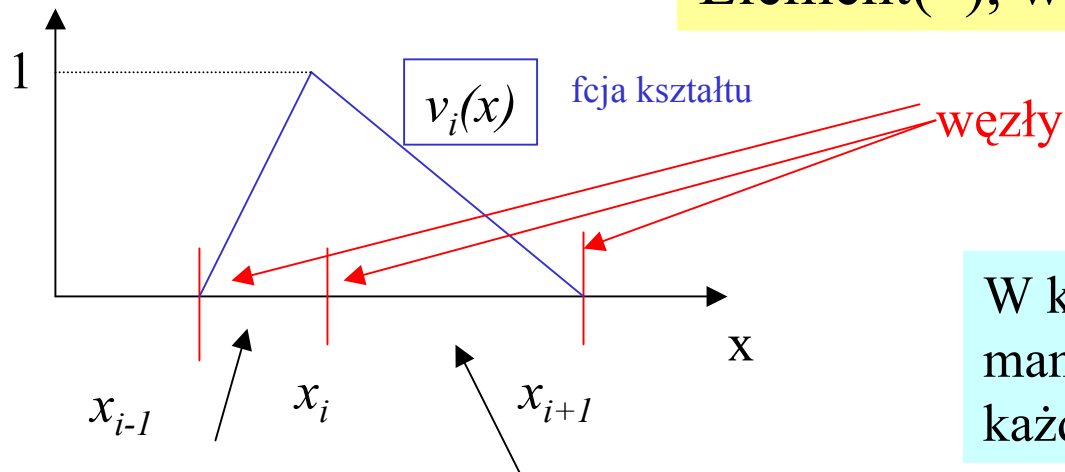
(*) trzecie pojęcie z żargonu MES

Zobaczmy w działaniu metodę elementów skończonych,
ale na razie: bez jej charakterystycznych narzędzi:
bez lokalnych macierzy sztywności związanych z każdym elementem
bez ich składania do macierzy globalnej
bez mapowania przestrzeni fizycznej do przestrzeni referencyjnej

będziemy mówili o metodzie z punktu widzenia węzłów:
tak najłatwiej wprowadzić metodę, ale dla 2D i 3D takie podejście okazuje się niepraktyczne
podejście związane z elementami zobaczymy później

Element(*), węzły(*), funkcje kształtu

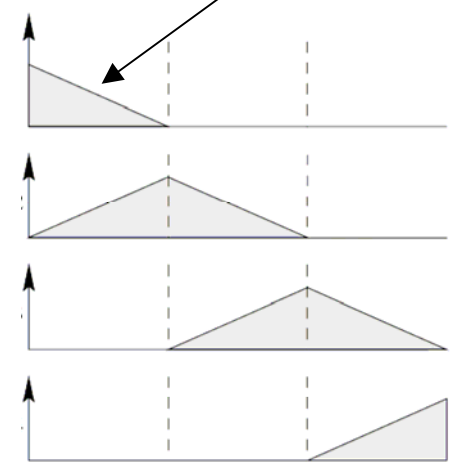
W każdym elemencie:
mamy 2 funkcje,
każda z innym węzłem związana

element K_i długości
 $h_i = x_i - x_{i-1}$

element K_{i+1} długości
 $h_{i+1} = x_{i+1} - x_i$

$$v_i(x) = \begin{cases} \frac{x - x_{i-1}}{x_i - x_{i-1}} & x \in K_i \\ \frac{x_{i+1} - x}{x_{i+1} - x_i} & x \in K_{i+1} \\ 0 & x \notin K_i \cup K_{i+1} \end{cases}$$

funkcje bazowe i brzeg

$$u = \sum_{i=1}^n y_i v_i$$

Dla (jednorodnych) warunków Dirichleta
mamy

$$y_{\text{pierwsze}} = y_{\text{ostatnie}} = 0$$

$$v_i(x) = \begin{cases} \frac{x-x_{i-1}}{x_i-x_{i-1}} & x \in K_i \\ \frac{x_{i+1}-x}{x_{i+1}-x_i} & x \in K_{i+1} \\ 0 & x \notin K_i \cup K_{i+1} \end{cases}$$

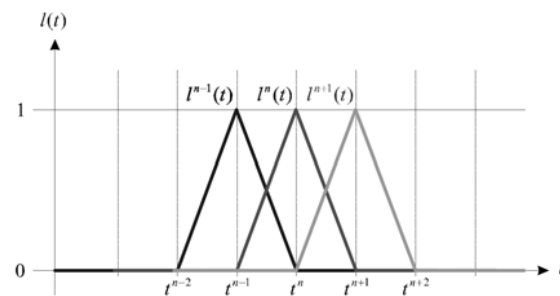
$$\frac{d^2 u}{dx^2} = -\sin(\pi x)$$

$$v'_i(x) = \begin{cases} \frac{1}{x_i-x_{i-1}} & x \in K_i \\ -\frac{1}{x_{i+1}-x_i} & x \in K_{i+1} \\ 0 & x \notin K_i \cup K_{i+1} \end{cases}$$

$$S_{ij} = (Lv_i, v_j) \quad \begin{array}{l} \text{niezerowe tylko dla} \\ i=j, i=j-1 \text{ oraz } i=j+1 \text{ [bez przekrywania} \\ \text{całka znika]} \end{array}$$

$$S_{ii} = \cancel{v'_i(x)v_i(x)|_{x_{i-1}}^{x_{i+1}}} - \int_{x_{i-1}}^{x_{i+1}} dx v'_i(x)v'_i(x) dx$$

$$S_{ii} = -\left(\frac{1}{h_i} + \frac{1}{h_{i+1}}\right)$$

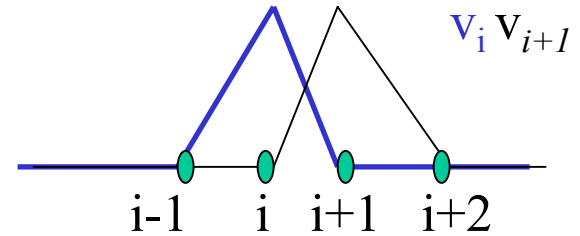

$$S_{ij} = (Lv_i, v_j) \quad \text{niech } j = i+1 \quad v'_i(x) = \begin{cases} \frac{1}{x_i - x_{i-1}} & x \in K_i \\ -\frac{1}{x_{i+1} - x_i} & x \in K_{i+1} \\ 0 & x \notin K_i \cup K_{i+1} \end{cases}$$

$$S_{i,i+1} = + v'_i(x) v_{i+1}(x) \Big|_{x_{i-1}}^{x_{i+2}} - \int_{x_{i-1}}^{x_{i+2}} dx v'_i(x) v'_{i+1}(x) dx$$

$$S_{i,i+1} = - \int_{x_i}^{x_{i+1}} dx v'_i(x) v'_{i+1}(x) dx$$

gdy jedna pochodna
dodatnia druga ujemna

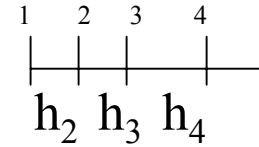
$$S_{i,i+1} = - \left(-\frac{1}{x_{i+1} - x_i} \times \frac{1}{x_{i+1} - x_i} \times (x_{i+1} - x_i) \right) = \frac{1}{h_{i+1}}$$

$$S_{i,i-1} = \frac{1}{h_i} \quad \leftarrow \text{długość elementu o numerze większym z dwóch indeksów } S$$

$$\mathbf{SY}=\mathbf{F}$$

Macierz sztywności dla n węzłów

+ warunek $y_1=y_n=0$

$$\mathbf{S} = \begin{pmatrix} -\frac{1}{h_2} & \frac{1}{h_2} & 0 & 0 & 0 & \dots & 0 \\ \frac{1}{h_2} & -(\frac{1}{h_2} + \frac{1}{h_3}) & \frac{1}{h_3} & 0 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & \frac{1}{h_3} & -(\frac{1}{h_3} + \frac{1}{h_4}) & \frac{1}{h_4} & 0 & \dots & 0 \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ 0 & \dots & 0 & 0 & \frac{1}{h_{n-1}} & -(\frac{1}{h_{n-1}} + \frac{1}{h_n}) & \frac{1}{h_n} \\ 0 & \dots & 0 & 0 & 0 & \frac{1}{h_n} & -\frac{1}{h_n} \end{pmatrix}$$

wiersz $n-1 \rightarrow$

$$F_i = (v_i f)$$

$$F_i = \int_{x_{i-1}}^{x_{i+1}} v_i(x) f(x) dx$$

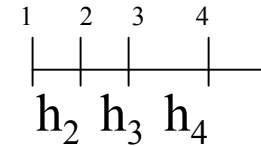
$$F_i = \int_{x_{i-1}}^{x_i} \frac{x - x_{i-1}}{x_i - x_{i-1}} f(x) dx + \int_{x_i}^{x_{i+1}} \frac{-x + x_{i+1}}{x_{i+1} - x_i} f(x) dx \Bigg|$$

po elemencie K_i po K_{i+1}

$$\mathbf{SY}=\mathbf{F}$$

Macierz sztywności dla n węzłów

+ warunek $y_1=y_n=0$

$$\mathbf{S} = \begin{pmatrix} -\frac{1}{h_2} & \frac{1}{h_2} & 0 & 0 & 0 & \dots & 0 \\ \frac{1}{h_2} & -(\frac{1}{h_2} + \frac{1}{h_3}) & \frac{1}{h_3} & 0 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & \frac{1}{h_3} & -(\frac{1}{h_3} + \frac{1}{h_4}) & \frac{1}{h_4} & 0 & \dots & 0 \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ 0 & \dots & 0 & 0 & \frac{1}{h_{n-1}} & -(\frac{1}{h_{n-1}} + \frac{1}{h_n}) & \frac{1}{h_n} \\ 0 & \dots & 0 & 0 & 0 & \frac{1}{h_n} & -\frac{1}{h_n} \end{pmatrix}$$

wiersz $n-1 \rightarrow$

$$F_i = (v_i f)$$

$$F_i = \int_{x_{i-1}}^{x_{i+1}} v_i(x) f(x) dx$$

$$F_i = \int_{x_{i-1}}^{x_i} \frac{x - x_{i-1}}{x_i - x_{i-1}} f(x) dx + \int_{x_i}^{x_{i+1}} \frac{-x + x_{i+1}}{x_{i+1} - x_i} f(x) dx$$

po elemencie K_i po K_{i+1}

dla równoodległych węzłów $\mathbf{S}$ jak macierz metody RS (razy $h=dx$),
ale wektor obciążeń $\mathbf{F}$ – nie! w MRS mielibyśmy $F_i = f(x_i) dx$

$$F_i = \int_{x_{i-1}}^{x_i} \frac{x - x_{i-1}}{x_i - x_{i-1}} f(x) dx + \int_{x_i}^{x_{i+1}} \frac{-x + x_{i+1}}{x_{i+1} - x_i} f(x) dx$$

dla $f(x) = -\sin(\pi x)$

$$F_i = -\frac{\sin(x_i \pi)}{\pi^2(x_i - x_{i-1})} + \frac{\sin(x_{i-1} \pi)}{\pi^2(x_i - x_{i-1})} - \frac{\sin(x_{i+1} \pi)}{\pi^2(x_i - x_{i+1})} + \frac{\sin(x_i \pi)}{\pi^2(x_i - x_{i+1})}$$

warunki brzegowe (jednorodne Dirichleta): forma S oraz $F_1 = F_n = 0$

ten URL wygląda prawie jak dla MRS...
zobaczmy wyniki

$$\mathbf{SY}=\mathbf{F}$$

$$\mathbf{S} = \begin{pmatrix} -\frac{1}{h_2} & \frac{1}{h_2} & 0 & 0 & 0 & \dots & 0 \\ \frac{1}{h_2} & -(\frac{1}{h_2} + \frac{1}{h_3}) & \frac{1}{h_3} & 0 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & \frac{1}{h_3} & -(\frac{1}{h_3} + \frac{1}{h_4}) & \frac{1}{h_4} & 0 & \dots & 0 \\ & & & \dots & & & \\ 0 & \dots & 0 & 0 & \frac{1}{h_{n-1}} & -(\frac{1}{h_{n-1}} + \frac{1}{h_n}) & \frac{1}{h_n} \\ 0 & \dots & 0 & 0 & 0 & \frac{1}{h_n} & -\frac{1}{h_n} \end{pmatrix}$$

Układ równań z macierzą trójkątniową – przypomnienie.
Jak rozwiązać?

Dekompozycja LU macierzy trójkątnej

$$SY=F$$

$$S=LU \quad (LU - \text{trójkątne})$$

$$(LU)Y=F$$

$$UY=x$$

$Lx=F$ - najpierw rozwiązujemy ten układ

$$S = \begin{pmatrix} a_1 & c_1 & 0 & 0 & 0 & \dots & 0 \\ b_2 & a_2 & c_2 & 0 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & b_3 & a_3 & c_3 & 0 & \dots & 0 \\ & & & \dots & & & \\ 0 & 0 & \dots & 0 & 0 & b_n & a_n \end{pmatrix}$$

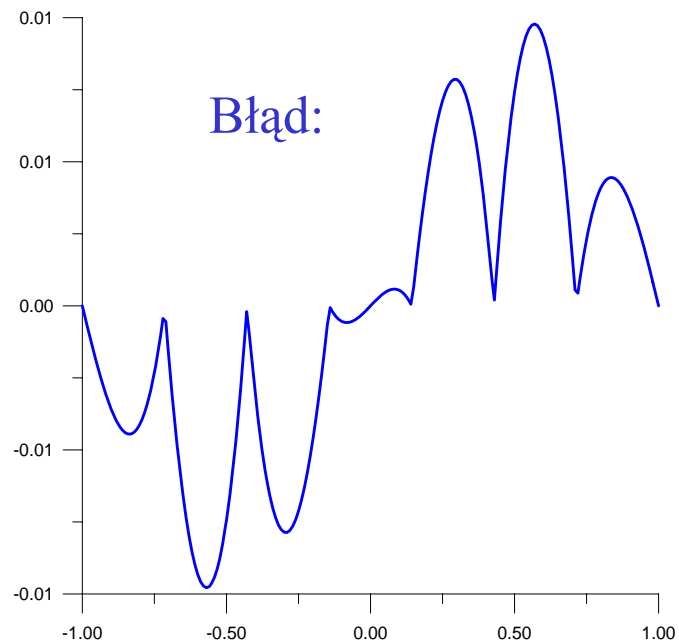
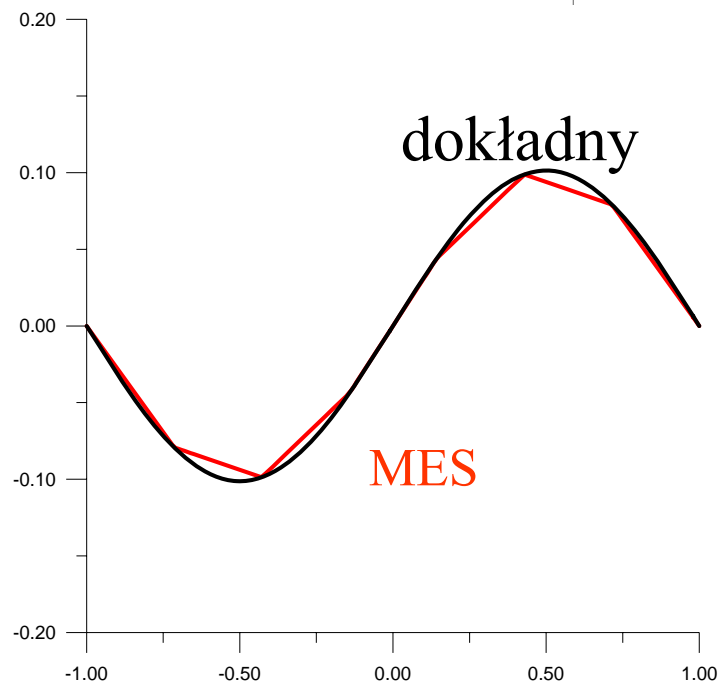
$$L = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & \dots & 0 \\ \beta_2 & 1 & 0 & 0 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & \beta_3 & 1 & 0 & 0 & \dots & 0 \\ & & & \dots & & & \\ 0 & 0 & 0 & \dots & 0 & \beta_n & 1 \end{pmatrix} \quad \left| \quad \begin{matrix} \text{dwuprzekątne} \\ U = \begin{pmatrix} \alpha_1 & c_1 & 0 & 0 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & \alpha_2 & c_2 & 0 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & 0 & \alpha_3 & c_3 & 0 & \dots & 0 \\ & & & \dots & & & \\ 0 & 0 & 0 & \dots & 0 & \alpha_{n-1} & c_{n-1} \\ 0 & 0 & 0 & \dots & 0 & 0 & \alpha_n \end{pmatrix} \end{matrix} \right| \quad \begin{matrix} \text{bez zmian} \end{matrix}$$

$$\alpha_1 = a_1 \quad \left| \quad \begin{matrix} \beta_i = \frac{b_i}{\alpha_{i-1}} \\ \alpha_i = a_i - \beta_i c_{i-1} \end{matrix} \right. \quad \text{dla } i > 1$$

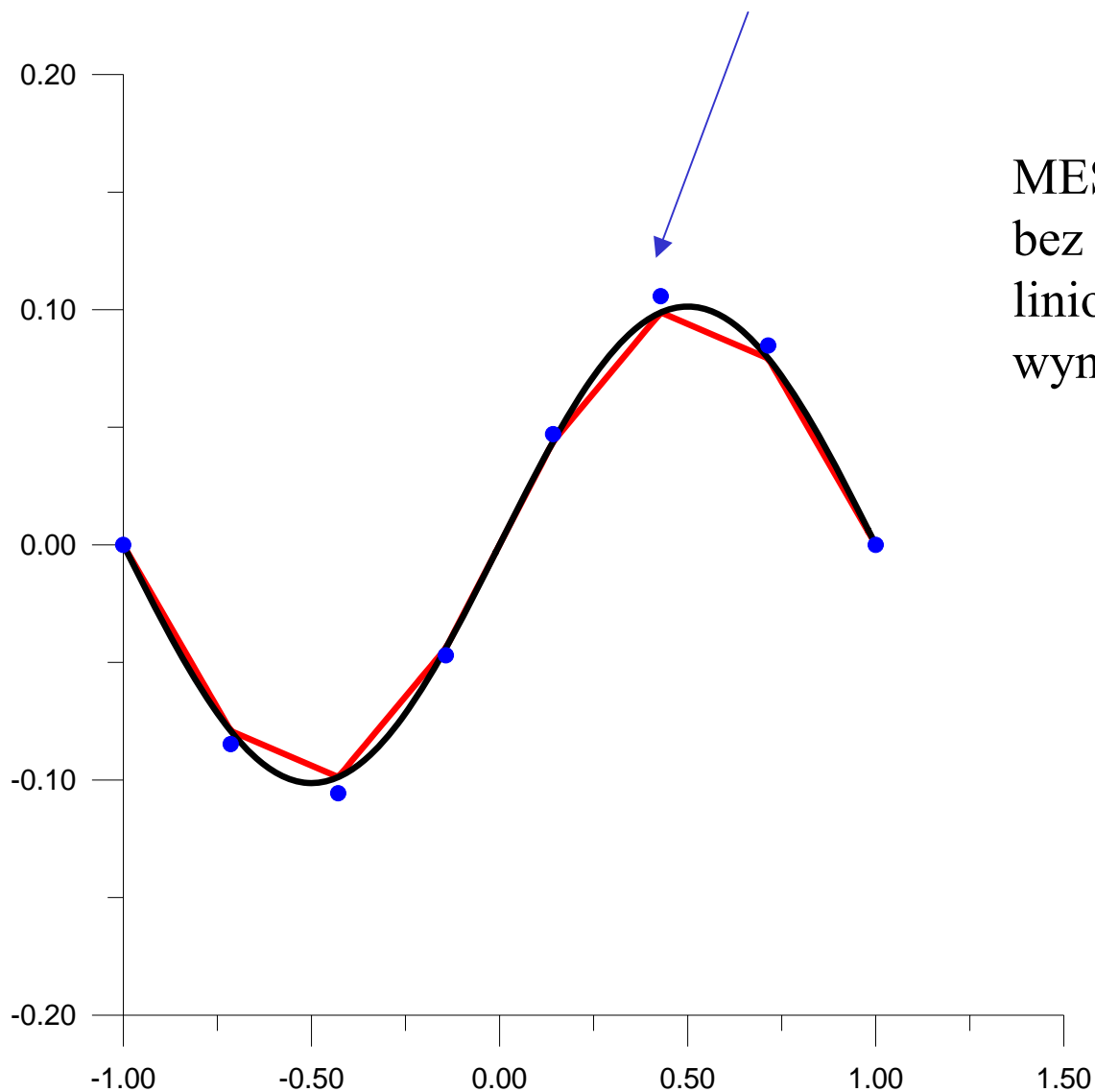

Wynik: równoodległe węzły

$$\frac{d^2 u}{dx^2} = -\sin(\pi x)$$

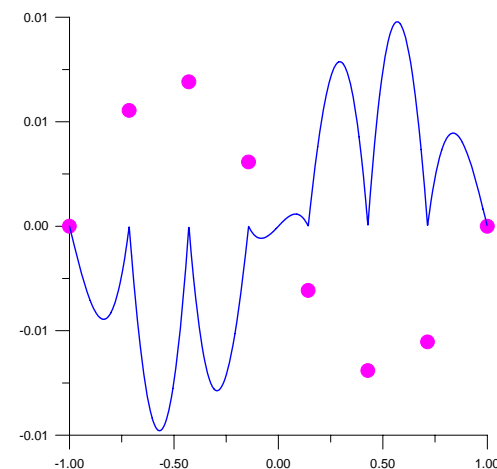

MES (równoodległe węzły) a **MRS** (węzły w tych samych punktach):

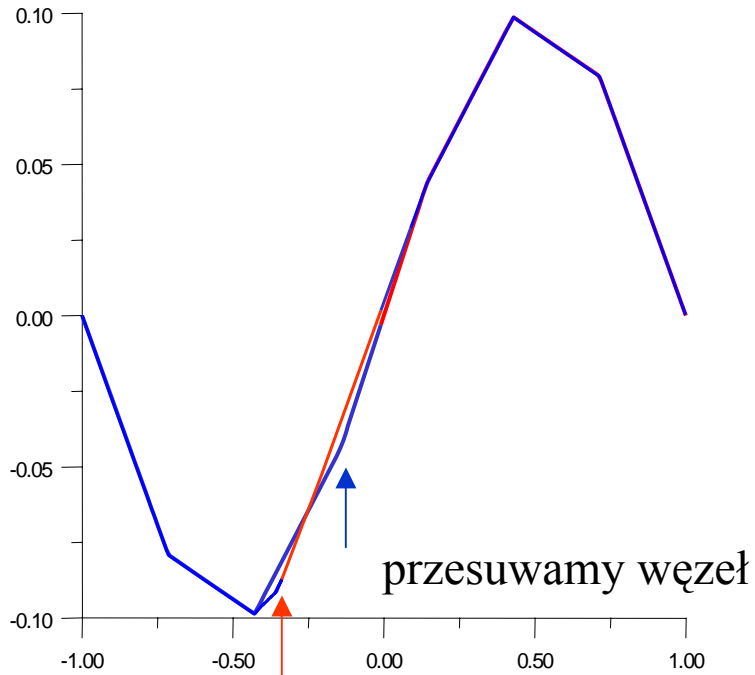

MES dla laplasjanu
bez pochodnej z funkcjami
liniowymi: w węzłach
wynik dokładny !!!

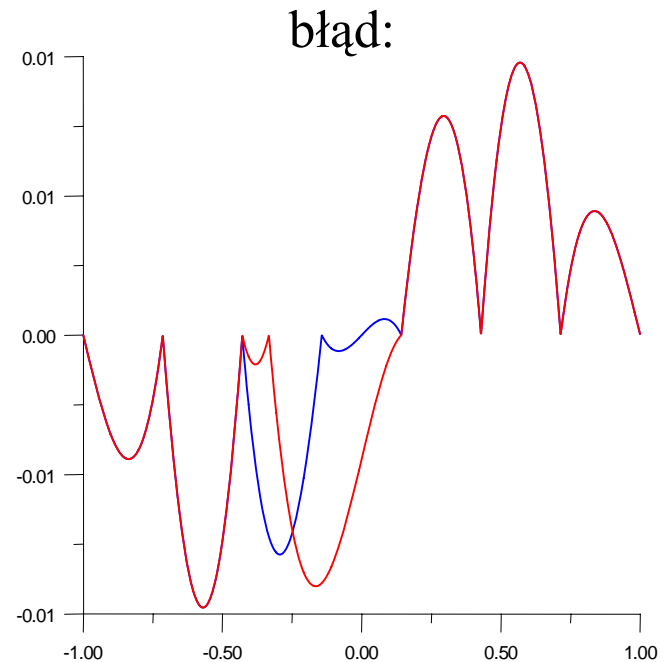
błąd **MRS** i **MES**

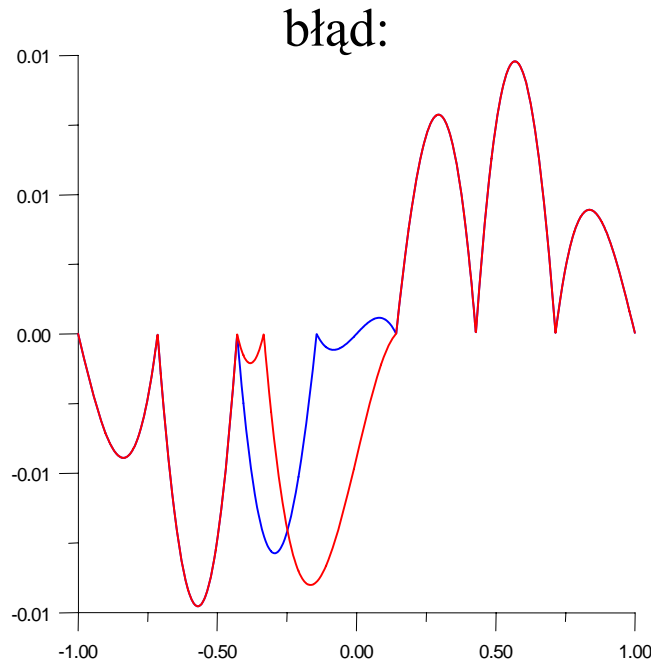

znikanie błędu MES (1D, liniowe f.kształtu) w węzłach
zachodzi również dla nierównomiernego rozkładu węzłów:

Dla MRS: dla nierównomiernej siatki
musielibyśmy używać
niesymetrycznych ilorazów o
[jak widzieliśmy] niższej dokładności

Równanie Poissona,
funkcje kształtu liniowe
wynik MES **dokładny** w węzłach

MES: produkuje oszacowanie
wyniku również między węzłami

MRS: tylko w węzłach

MRS: wartości w węzłach,
są dokładne **TYLKO**
w granicy $\Delta x \rightarrow 0$

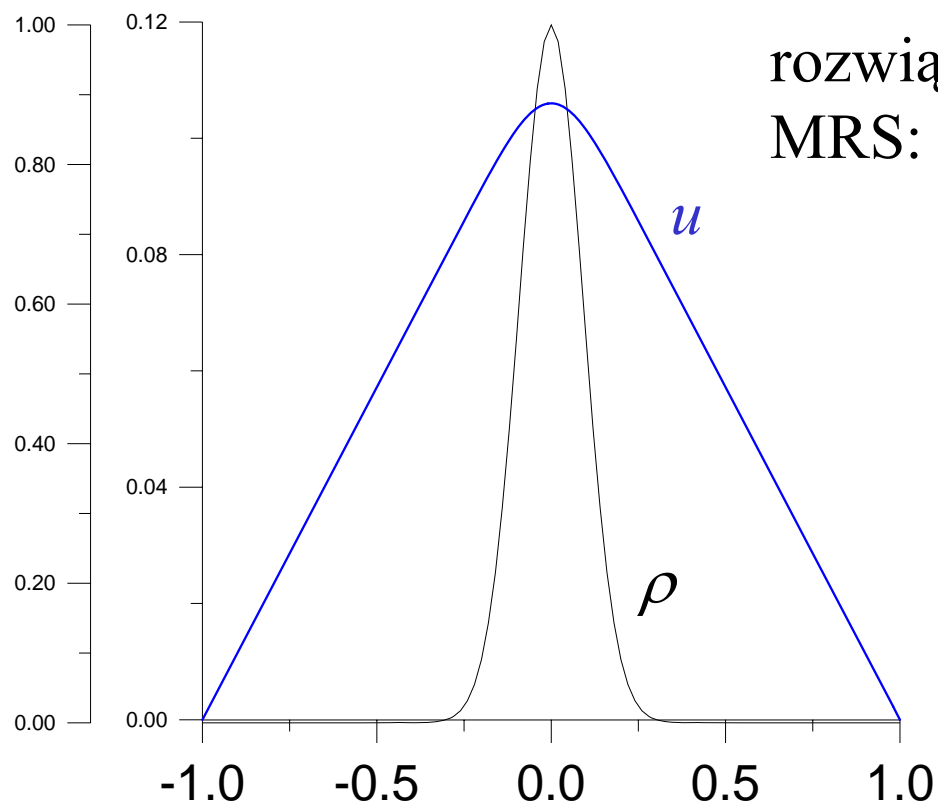
dowód dokładności MES w tej wersji - za parę folii

laboratorium

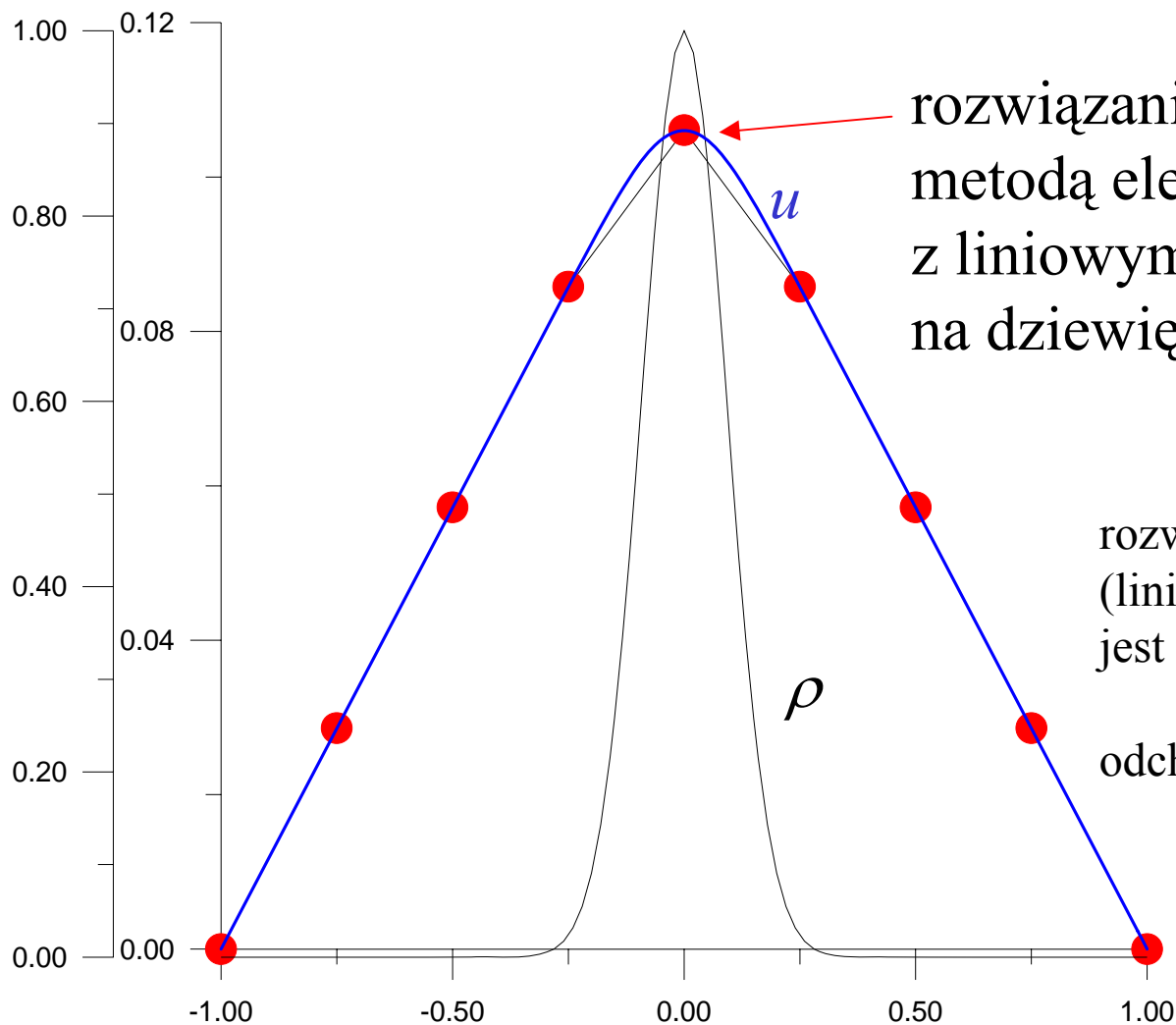
$$\frac{d^2 u}{dx^2} = -\rho(x)$$

$$\rho(x) = \exp(-60x^2)$$

$$u(-1) = u(1) = 0$$

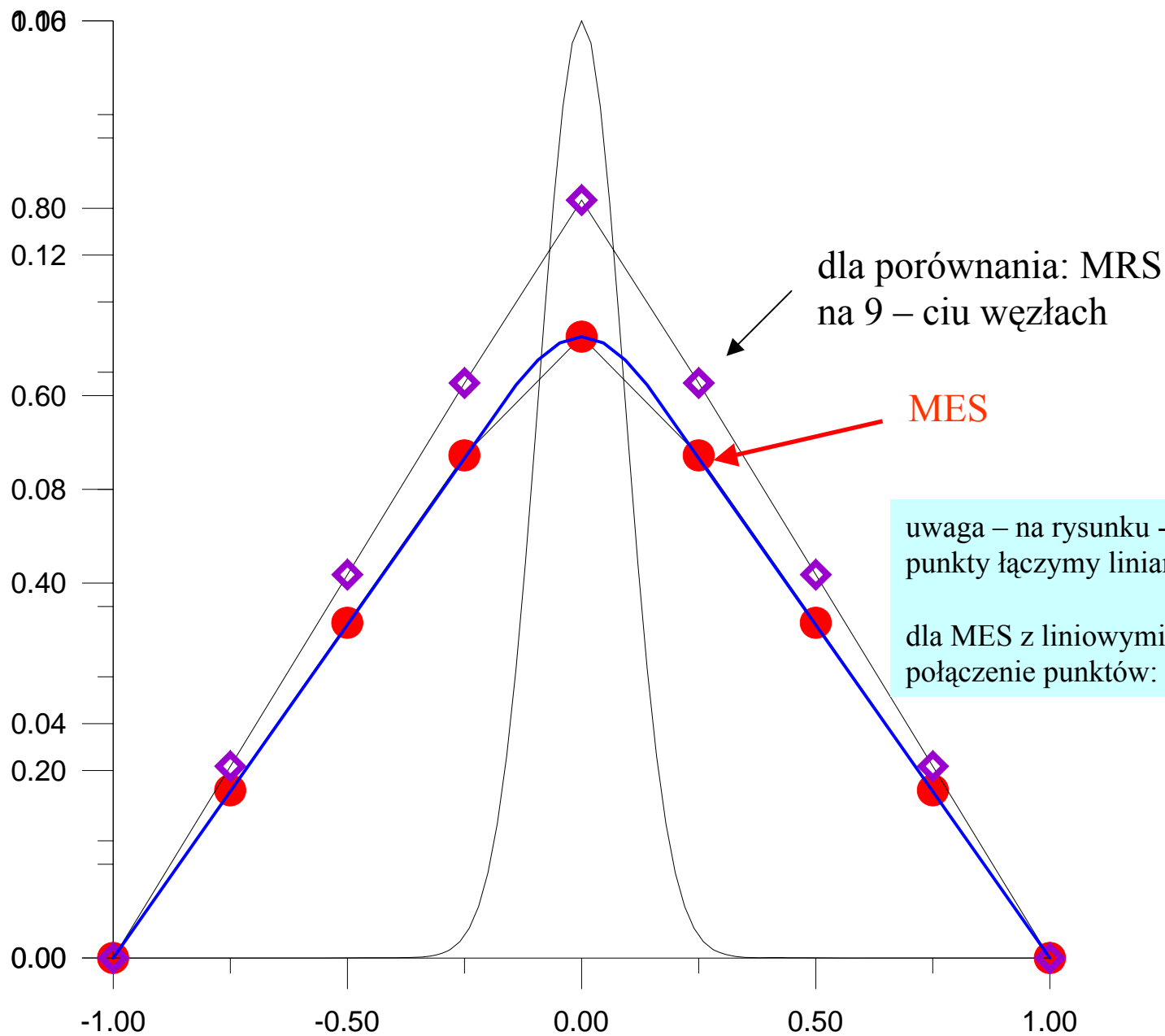
rozwiązanie (bardzo) dokładne
MRS: gęsta siatka

rozwiązanie
metodą elementów skończonych
z liniowymi funkcjami kształtu
na dziewięciu węzłach

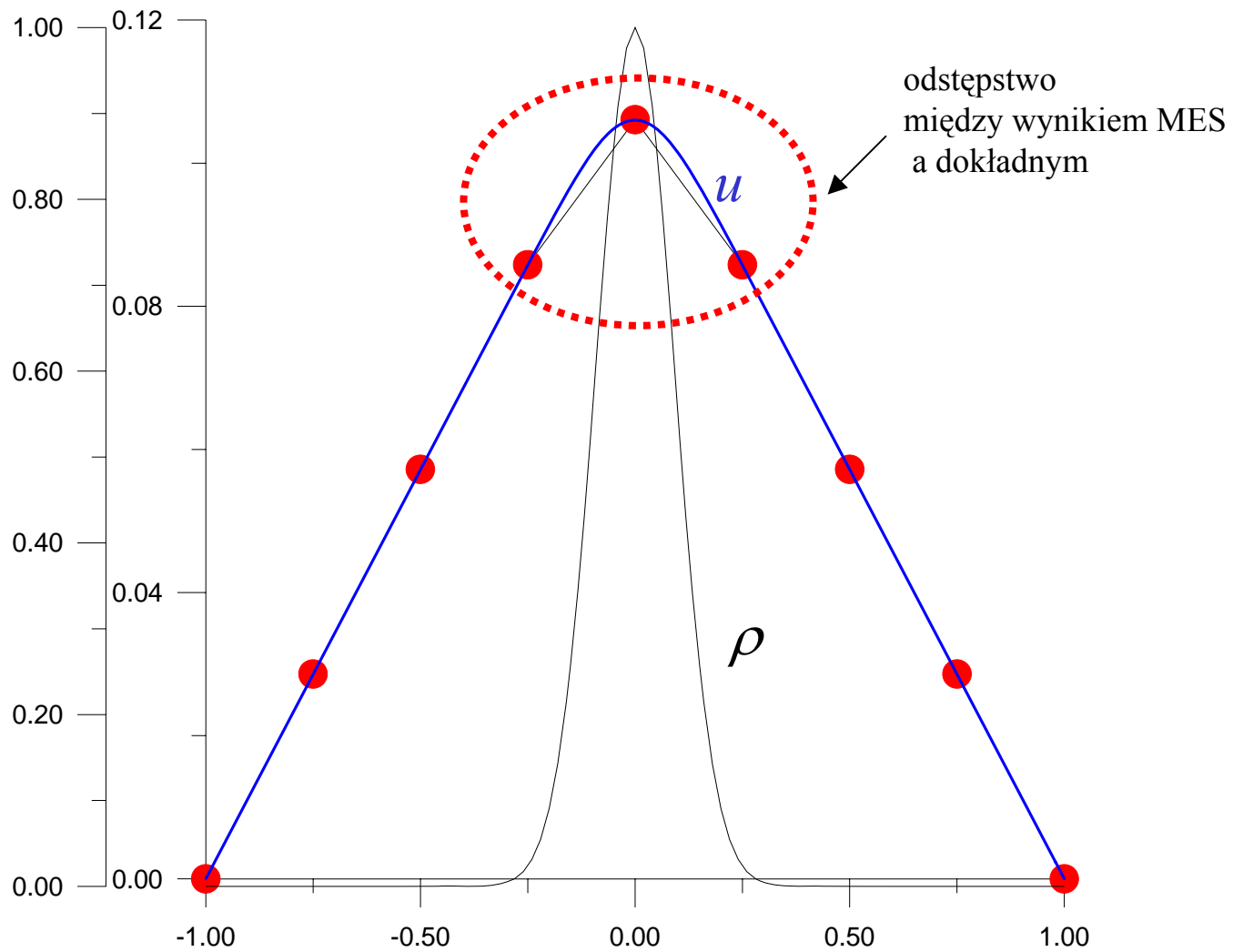
rozwiązanie MES w tej wersji
(liniowe fcje kształtu 1D)
jest dokładne w węzłach

odchylenia: tylko między węzłami

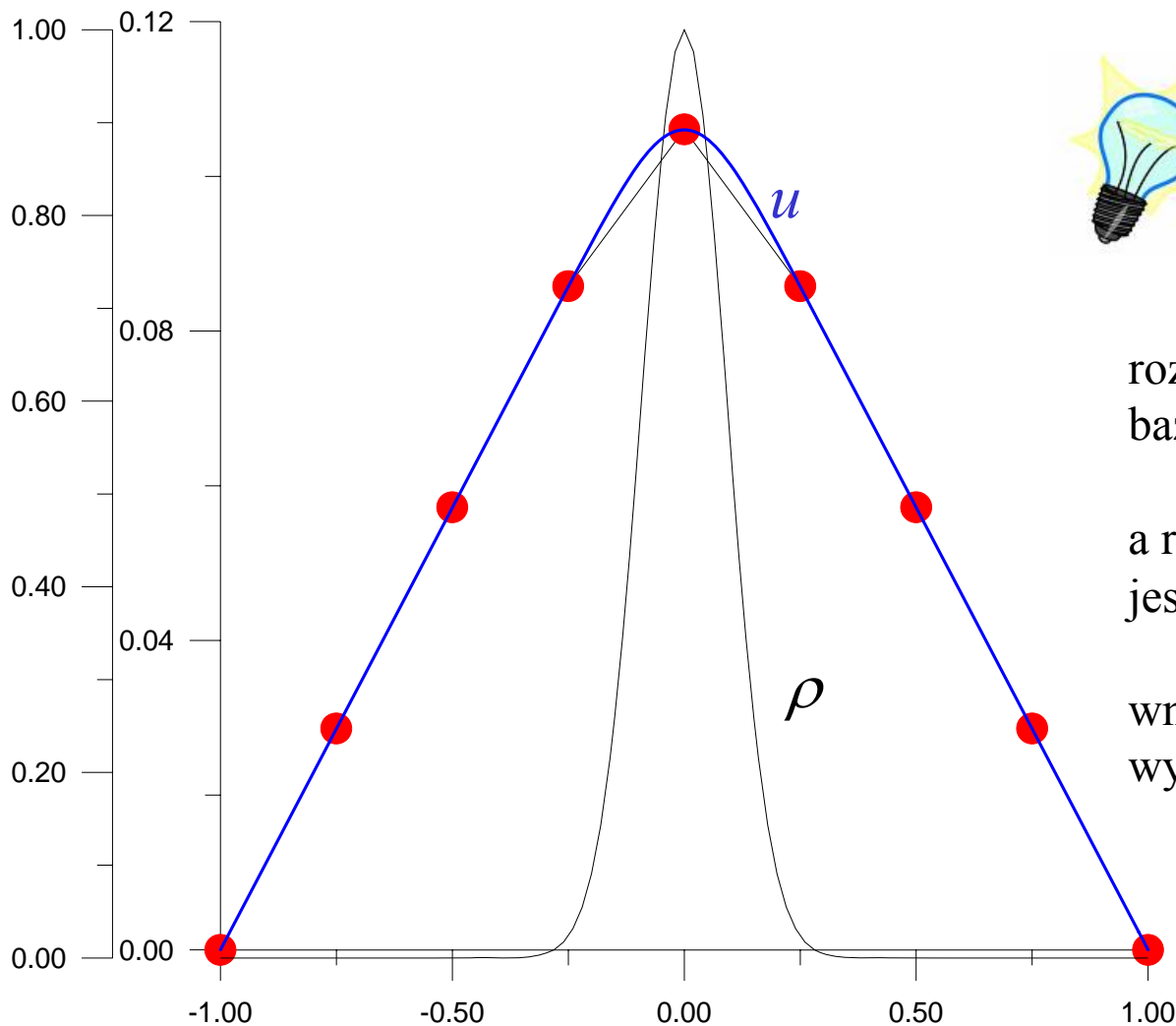

uwaga – na rysunku - dla MRS punkty łączymy liniami tylko dla ilustracji

dla MES z liniowymi funkcjami kształtu połączenie punktów: ma znaczenie dosłowne

rozwiązanie MES w naszej
bazie jest odcinkami liniowe

a rozwiązanie dokładne
jest liniowe tam gdzie $\rho=0$

wniosek: tam gdzie $\rho=0$
wystarczy jeden element!

pomysł: przesunąć wszystkie węzły poza brzegowymi do obszaru gdzie nie znika
gęstość ładunku – tam gdzie u zaokrąglone.

wiemy już, że przesuwanie czerwonych punktów pójdzie po krzywej dokładnej.

$x_1 = -x_9 = -1$ zacieśniamy węzły wokół $x=0$

$$x_i = -b_x + \frac{i-2}{3}b_x \quad i=2,8$$

Kryterium wyboru węzłów? (b_x)

przy okazji dyskusji metod relaksacyjnych dowiedzieliśmy się, że najbliższe prawdzie jest rozwiązanie, które minimalizuje funkcjonal całki działania

wykorzystajmy działanie jako kryterium jakości rozwiązania w metodzie elementów skończonych

$$\frac{d^2 u}{dx^2} = -\rho(x)$$

$$a = \int_{-1}^1 dx \left(\frac{1}{2} \left(\frac{du}{dx} \right)^2 - \rho(x)u(x) \right)$$

$$a = \int_{-1}^1 dx \left(\frac{1}{2} \left(\frac{du}{dx} \right)^2 - \rho(x)u(x) \right) \quad \left| \quad u(x) = \sum_{i=1}^N c_i v_i(x) \right|$$

$$a = \left(\frac{1}{2} \sum_{ij} c_i c_j \int_{-1}^1 v'_i(x) v'_j(x) dx \right) - \left(\sum_i c_i \int_{-1}^1 \rho(x) v_i(x) dx \right)$$

$$a = \left(-\frac{1}{2} \sum_{ij} c_i c_j \mathbf{A}_{ij} \right) - \left(\sum_i c_i \int_{-1}^1 \rho(x) v_i(x) dx \right)$$

$$a = \left(-\frac{1}{2} \sum_{i=2, j=2}^8 c_i c_j \mathbf{A}_{ij} \right) + \left(\sum_{i=2}^8 c_i \mathbf{F}_i \right) \left| \right.$$

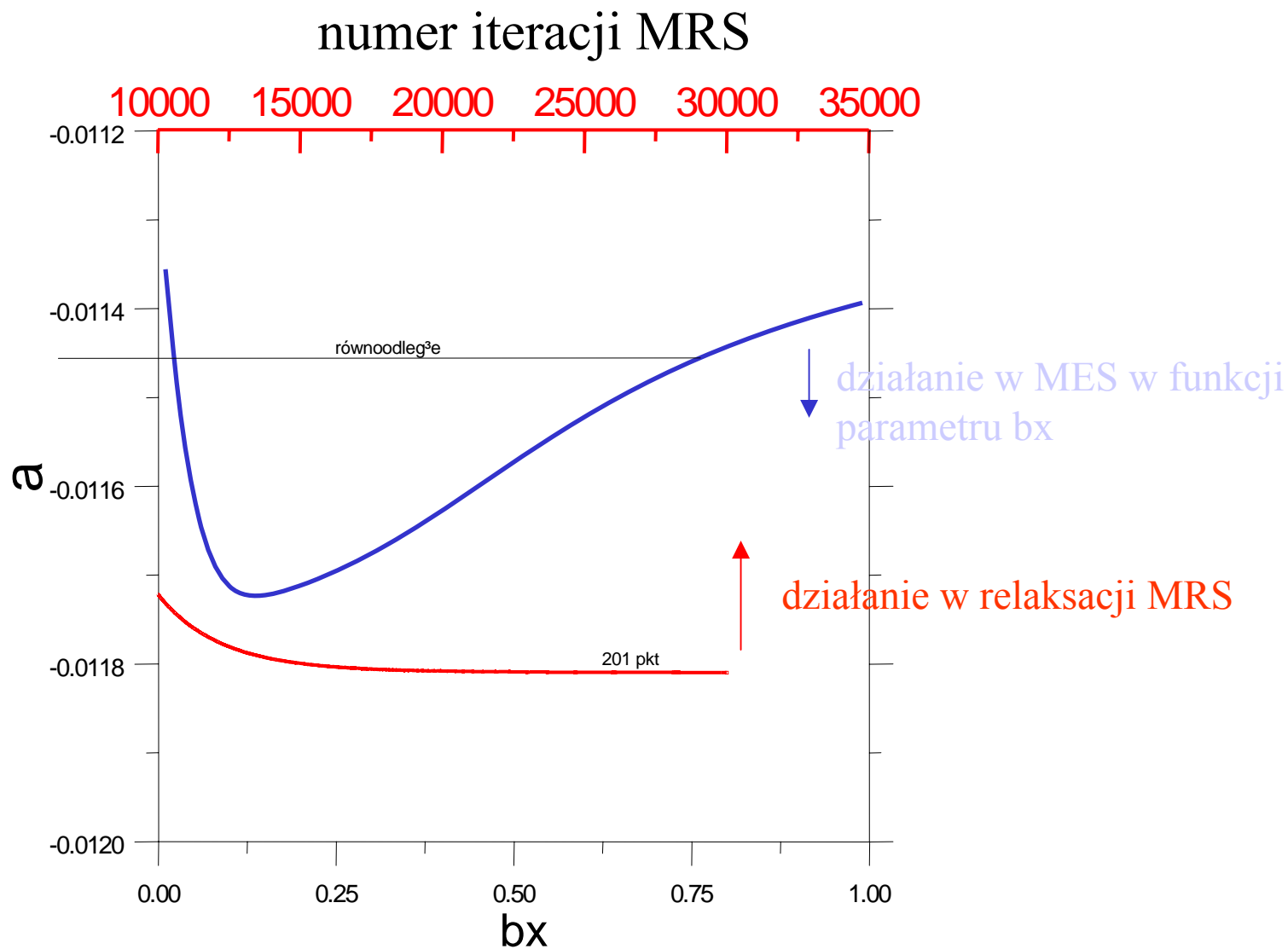
$$\begin{aligned} \mathbf{A}_{ji} &= \int_{-1}^1 v''_i(x) v_j(x) dx \\ &= - \int_{-1}^1 v'_i(x) v'_j(x) dx, \end{aligned}$$

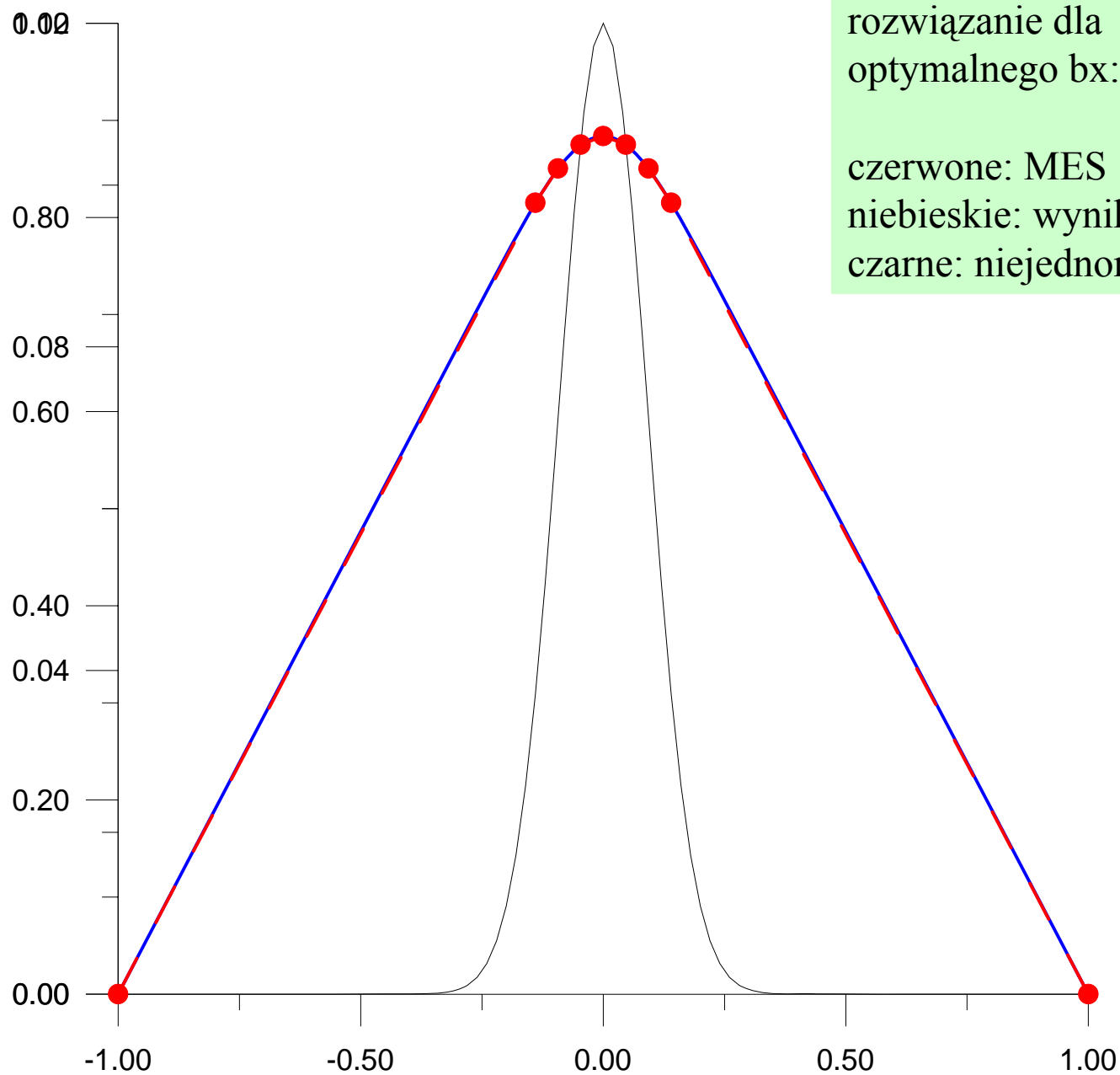
$c_1=c_9=0$ (warunki brzegowe)

$$\mathbf{F}_j = - \int_{-1}^1 \rho(x) v_j(x) dx.$$

do oceny jakości wyboru węzłów użyjemy macierzy A i F, które i tak musimy wyznaczyć aby wyliczyć c.

funkcjonał działania a wybór położeń węzłów:

rozwiązanie dla
optymalnego bx:

czerwone: MES

niebieskie: wynik dokładny

czarne: niejednorodność równania

Wybór węzłów: przez optymalizację funkcjonału ...

metoda elementów skończonych ma charakter wariacyjny

w ogóle: metoda Galerkina dla dowolnej bazy jest równoważna metodzie Reyleigha-Ritza
gdy ta stosowalna

metoda Reyleigha-Ritza:
rozwiązanie w bazie funkcyjnej

$$u(x) = \sum_{i=1}^N c_i v_i(x)$$

dla ustalonych funkcji bazowych (w naszym przykładzie: dla ustalonych węzłów)
 c wyznaczone przez warunek minimum a .

$$a = \left(-\frac{1}{2} \sum_{i=2, j=2}^8 c_i c_j \mathbf{A}_{ij} \right) + \left(\sum_{i=2}^8 c_i \mathbf{F}_i \right)$$

(pokazać, że warunek min a
produkuje $\mathbf{A}\mathbf{c}=\mathbf{F}$)

Wybór węzłów: przez optymalizację funkcjonału ...

metoda elementów skończonych ma charakter wariacyjny

w ogóle: metoda Galerkina dla dowolnej bazy jest równoważna metodzie Reyleigha-Ritza
gdy ta stosowalna

metoda Reyleigha-Ritza:
rozwiązanie w bazie funkcyjnej

$$u(x) = \sum_{i=1}^N c_i v_i(x)$$

dla ustalonych funkcji bazowych (w naszym przykładzie: dla ustalonych węzłów)
 c wyznaczone przez warunek minimum a .

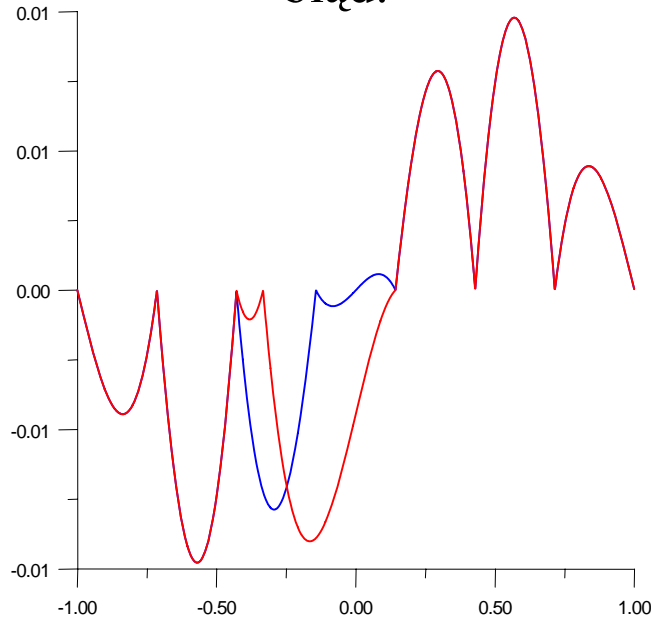
$$a = \left(-\frac{1}{2} \sum_{i=2, j=2}^8 c_i c_j \mathbf{A}_{ij} \right) + \left(\sum_{i=2}^8 c_i \mathbf{F}_i \right)$$

(pokazać, że warunek min a
produkuje $\mathbf{A}\mathbf{c}=\mathbf{F}$)

uwaga: w naszym przykładzie : dodatkowo optymalizowaliśmy funkcje bazowe (położenie węzłów). Zasada najmniejszego działania wykorzystana została więc dwukrotnie.

jeśli tylko znamy funkcjonał dla równania różniczkowego:
przyda się do optymalizacji kształtu elementów (2D)

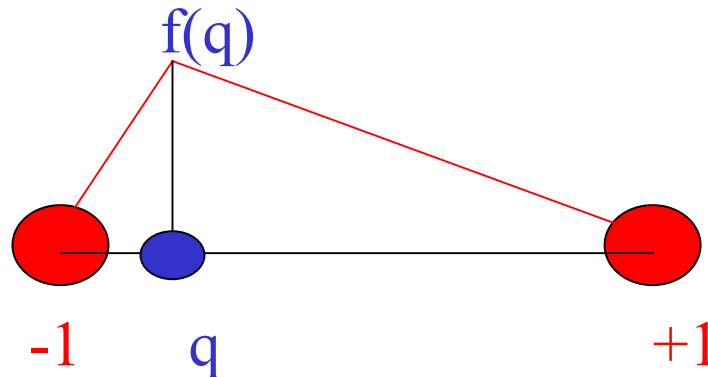
błąd:

Równanie Poissona,
funkcje kształtu liniowe
wynik MES **dokładny** w węzłach

w MRS wszystko co możemy
otrzymać, to wartości w węzłach,
które są dokładne **TYLKO**
w granicy $\Delta x \rightarrow 0$!!!

Wniosek:
cały rachunek
na 2 elementach:

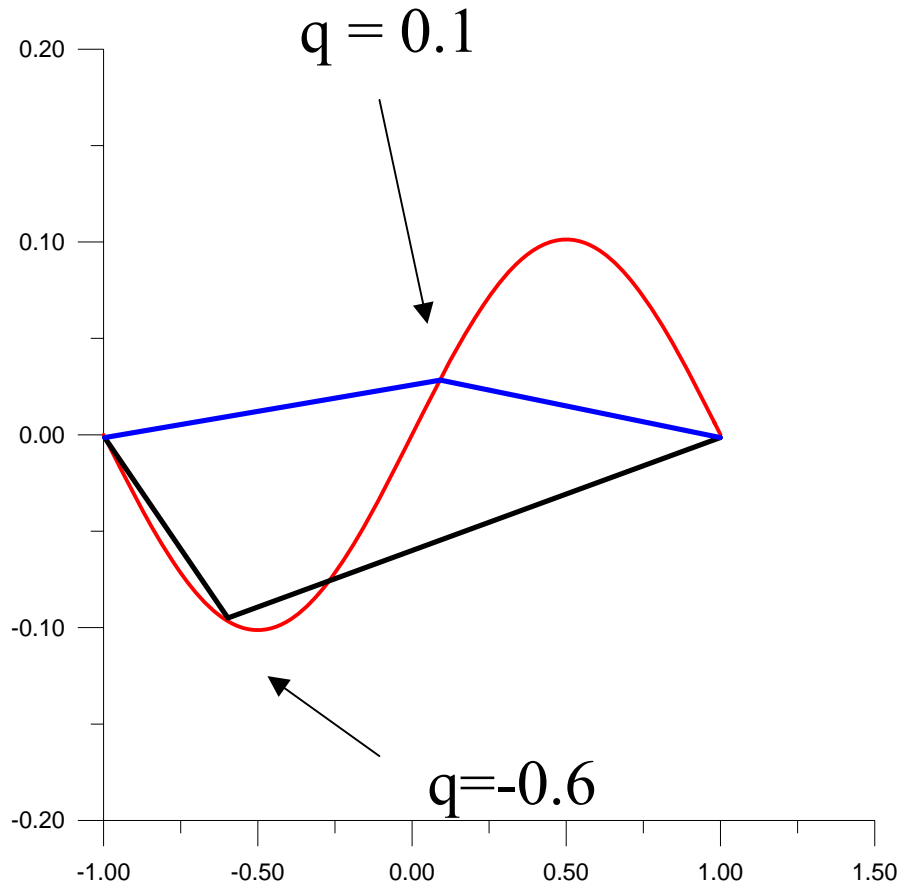

niezależnie od wyboru
 q : $f(q)$ da dokładne
rozwiązanie równania

$$\left. \frac{d^2 u}{dx^2} = -\rho(x) \right|$$

q możemy ustawić gdziekolwiek, zawsze dostaniemy rozwiązanie dokładne

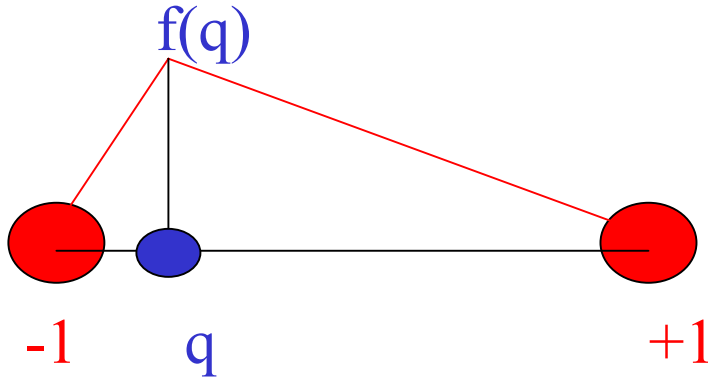
wniosek:
wystarczy przeskanować
 q przez pudło
aby uzyskać dokładny wynik

jeden węzeł wewnątrz pudła

funkcja kształtu

$$v_I = (x+1)/(q+1) \text{ dla } x < q$$

$$v_I = (1-x)/(1-q) \text{ dla } x > q$$

rozwiązanie przybliżone: $v = f(q)v_I(x)$

$$Lu = \rho$$

funkcjonał:

$$F(v) = \frac{1}{2}(v, Lv) - (\rho, v)$$

$$\left. -\frac{d^2 u}{dx^2} = \rho(x) \right|$$

wyliczymy F jako funkcję $f(q)$

z warunku $\min F(v)$ wyznaczymy $f(q)$

$$v=f(q)v_I(x)$$

$$v_I= (x+1)/(q+1) \text{ dla } x<q$$

$$v_I= (1-x) / (1-q) \text{ dla } x>q$$

$$F(v)=1/2(v,Lv)-(\rho,v)$$

v znika na brzegach:

$$(v, Lv) = (v, \frac{-d^2v}{dx^2}) = +(\frac{dv}{dx}, \frac{dv}{dx})$$

$$(\frac{dv}{dx}, \frac{dv}{dx}) = -f(q)^2 \left(\int_{-1}^q \frac{dx}{(q+1)^2} + \int_q^1 \frac{dx}{(1-q)^2} \right) \Bigg|$$

$$(\frac{dv}{dx}, \frac{dv}{dx}) = f(q)^2 \left(\frac{1}{(q+1)} + \frac{1}{(1-q)} \right) \Bigg|$$

$$(\frac{dv}{dx}, \frac{dv}{dx}) = f(q)^2 \left(\frac{2}{(1-q^2)} \right) \Bigg|$$

$$(\rho, v) = \int_{-1}^q \rho(x) \frac{f(q)(x+1)}{(q+1)} dx + \int_q^1 \rho(x) \frac{f(q)(1-x)}{(1-q)} dx$$

$$F = f(q)^2 \frac{1}{1 - q^2} - f(q) \left(\int_{-1}^q \rho(x) \frac{dx(x+1)}{(q+1)} + \int_q^1 \rho(x) \frac{dx(1-x)}{(1-q)} \right)$$

$$\frac{dF}{df(q)} = 2f(q) \frac{1}{1 - q^2} - \left(\int_{-1}^q \rho(x) \frac{dx(x+1)}{(q+1)} + \int_q^1 \rho(x) \frac{dx(1-x)}{(1-q)} \right) = 0$$

$$f(q) = \frac{1}{2}(1 - q) \int_{-1}^q \rho(x)(x+1)dx + \frac{1}{2}(1 + q) \int_q^1 \rho(x)(1-x)dx$$

$$F = f(q)^2 \frac{1}{1-q^2} - f(q) \left(\int_{-1}^q \rho(x) \frac{dx(x+1)}{(q+1)} + \int_q^1 \rho(x) \frac{dx(1-x)}{(1-q)} \right)$$

$$\frac{dF}{df(q)} = 2f(q) \frac{1}{1-q^2} - \left(\int_{-1}^q \rho(x) \frac{dx(x+1)}{(q+1)} + \int_q^1 \rho(x) \frac{dx(1-x)}{(1-q)} \right) = 0$$

$$f(q) = \frac{1}{2}(1-q) \int_{-1}^q \rho(x)(x+1)dx + \frac{1}{2}(1+q) \int_q^1 \rho(x)(1-x)dx$$

policzmy pochodne $f(q)$ po q

$$f'(q) = -\frac{1}{2} \int_{-1}^q \rho(x)(x+1)dx + \frac{1}{2} \int_q^1 \rho(x)(1-x)dx + \cancel{\frac{1}{2}(1-q)\rho(q)(q+1)} - \cancel{\frac{1}{2}(1+q)\rho(q)(1-q)}$$

$$f''(q) = -\frac{1}{2}\rho(q)(q+1) - \frac{1}{2}\rho(q)(1-q)$$

$$-f''(q) = \rho(q)$$

$$F = f(q)^2 \frac{1}{1-q^2} - f(q) \left(\int_{-1}^q \rho(x) \frac{dx(x+1)}{(q+1)} + \int_q^1 \rho(x) \frac{dx(1-x)}{(1-q)} \right)$$

$$\frac{dF}{df(q)} = 2f(q) \frac{1}{1-q^2} - \left(\int_{-1}^q \rho(x) \frac{dx(x+1)}{(q+1)} + \int_q^1 \rho(x) \frac{dx(1-x)}{(1-q)} \right) = 0$$

$$f(q) = \frac{1}{2}(1-q) \int_{-1}^q \rho(x)(x+1)dx + \frac{1}{2}(1+q) \int_q^1 \rho(x)(1-x)dx$$

policzmy pochodne $f(q)$ po q

$$f'(q) = -\frac{1}{2} \int_{-1}^q \rho(x)(x+1)dx + \frac{1}{2} \int_q^1 \rho(x)(1-x)dx + \cancel{\frac{1}{2}(1-q)\rho(q)(q+1)} - \cancel{\frac{1}{2}(1+q)\rho(q)(1-q)}$$

$$f''(q) = -\frac{1}{2}\rho(q)(q+1) - \frac{1}{2}\rho(q)(1-q)$$

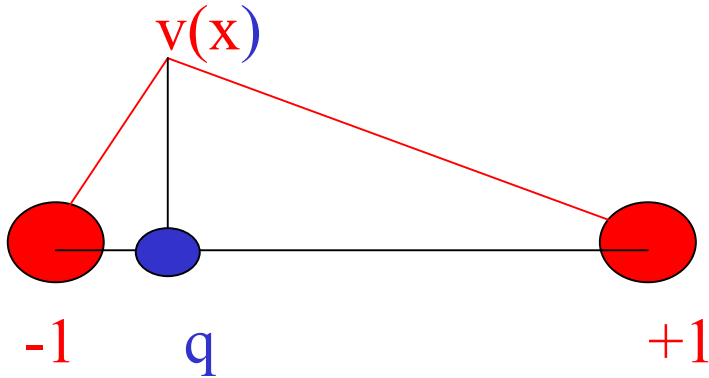
$$-f''(q) = \rho(q) \longrightarrow$$

spełnia silną formę równania
 $u'' = -\rho$
 stąd wynik dokładny dla u w $x=q$

silna a słaba forma równania: różnica

$$u(x)'' = -\rho(x)$$

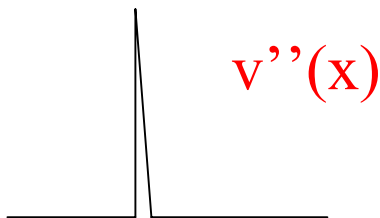
druga pochodna potencjału = ładunek

funkcja v nie spełnia silnej formy równania różniczkowego, tylko słabą:

$$v'(x)$$

$$(v, v'')f(q) = -(v, \rho)$$

druga pochodna potencjału delta D, niezależnie od tego jak wygląda ładunek

Podobny zabieg dla MRS: 3 węzły.

Metoda różnic skończonych, siatka nierównomierna

Iloraz różnicowy drugiej pochodnej dla nierównej siatki:

$$\left. \begin{aligned} u(x + \Delta p) &= u(x) + \Delta p \frac{du}{dx} + \frac{\Delta p^2}{2} \frac{d^2u}{dx^2} + \frac{\Delta p^3}{6} \frac{d^3u}{dx^3} + O(\Delta p^4) \\ u(x - \Delta l) &= u(x) - \Delta l \frac{du}{dx} + \frac{\Delta l^2}{2} \frac{d^2u}{dx^2} - \frac{\Delta l^3}{6} \frac{d^3u}{dx^3} + O(\Delta l^4) \end{aligned} \right| \begin{array}{l} \times \Delta l \\ \times \Delta p \end{array} \Bigg|_+$$

Wzór trójpunktowy

$$\frac{d^2u}{dx^2} = 2 \frac{u(x - \Delta l)\Delta p + u(x + \Delta p)\Delta l - (\Delta p + \Delta l)u(x)}{\Delta l\Delta p(\Delta l + \Delta p)} + O(\Delta l - \Delta p)$$

tracimy jeden rząd
dokładności w porównaniu
z siatką równomierną
Problem rozwiązany
w metodzie elementów
skończonych.

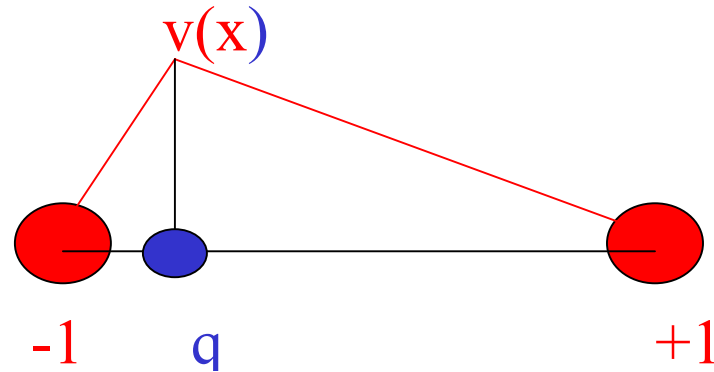
W MES: nie ma problemu
bo pochodne i całki liczymy dokładnie!

Co się stanie jeśli taki zabieg powtórzymy w MRS?

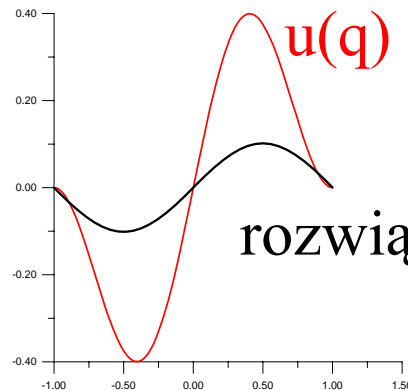
$$\frac{d^2u}{dx^2} = 2 \frac{u(x - \Delta l)\Delta p + u(x + \Delta p)\Delta l - (\Delta p + \Delta l)u(x)}{\Delta l\Delta p(\Delta l + \Delta p)}$$

$$\Delta p = 1 - q$$
$$\Delta l = q + 1$$

$$\frac{d^2u}{dx^2} = 2 \frac{-2u(q)}{(1 - q^2)2} = 2 \frac{-u(q)}{(1 - q^2)} = -\sin(\pi q)$$

$$u(q) = \sin(\pi q)(1 - q^2)/2$$

rozwiązanie dokładne

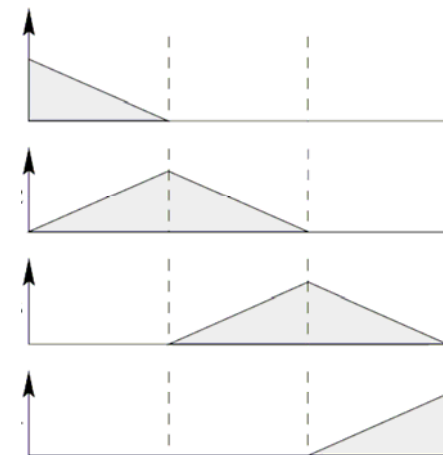
liniowe fcje kształtu a warunki Neumanna

$$u = \sum_{i=1}^n y_i v_i \Big|$$

$$v'_i(x) = \begin{cases} \frac{1}{x_i - x_{i-1}} & x \in K_i \\ -\frac{1}{x_{i+1} - x_i} & x \in K_{i+1} \\ 0 & x \notin K_i \cup K_{i+1} \end{cases}$$

$$u'(x) = \sum_j y_j v'_j(x)$$

$$u'(x = x_1) = C \Big|$$

tylko v_1 oraz v_2 wnoszą przyczynek do pochodnej
na lewym końcu:

$$u'(x_1) = -y_1 \frac{1}{x_2 - x_1} + y_2 \frac{1}{x_2 - x_1} = \frac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1} \Big|$$

pierwszy wiersz macierzy S

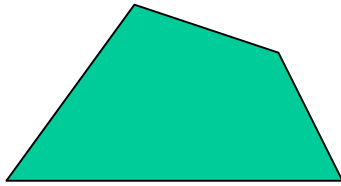
$(-1/h_2 \ 1/h_2 \ 0 \ 0 \ 0 \ \dots)$ prawa strona pierwszy wiersz F : C

warunki mieszane [Robina] $u'(x_1) + Du(x_1) = E$: $(-1/h_2 + D \ 1/h_2 \ 0 \ 0 \ 0 \ \dots)$

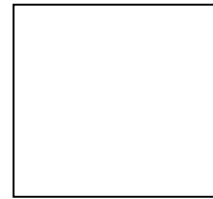
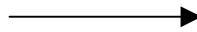
wybrane narzędzia MES umożliwiające
jej automatyzację w więcej niż 1D:

- 1) macierze sztywności pojedynczych elementów
oraz ich
- 2) składanie do globalnej macierzy sztywności
- 3) przestrzeń odniesienia i jej mapowanie do przestrzeni fizycznej

Przestrzeń referencyjna [odniesienia]

element w przestrzeni fizycznej

$y=1$

$y=-1$

$x=-1$ 1

element w przestrzeni odniesienia

w 1D

Problem fizycznie zadany jest na siatce $[x_1, x_2, x_3, \dots, x_N]$

Rachunki (całkowanie elementów macierzowych)

dla każdego elementu chcemy przenieść do przedziału $(-1, 1)$

Element $K_m = (x_{m-1}, x_m) \rightarrow (-1, 1)$

mapowanie z $(-1, 1)$ do K_m :

$x = (x_m + x_{m-1})/2 + (x_m - x_{m-1})/2 \xi$,   gdzie ξ z przedziału $(-1, 1)$

Modelowy operator

$$L = a_2 \frac{d^2}{dx^2} + a_1 \frac{d}{dx} + a_0 \Bigg|$$

będziemy całkować jego elementy macierzowe w przestrzeni odniesienia

$$L = a_2 \frac{d^2}{dx^2} + a_1 \frac{d}{dx} + a_0 \quad \Bigg|$$

Całkowanie macierzy sztywności w przestrzeni referencyjnej

element macierzowy całkowany w elemencie [fizycznym]

$$C_m = \int_{x_{m-1}}^{x_m} \left[-a_2 v'_i(x) v'_j(x) + a_1 v'_i(x) v_j(x) + a_0 v_i(x) v_j(x) \right] dx$$

całkę i pochodne przenosimy do przestrzeni odniesienia:

$$x(\xi) = (x_{m-1} + x_m)/2 + (x_m - x_{m-1})/2 \xi$$

$$J_m = (x_m - x_{m-1})/2$$

skala transformacji m -tego elementu:
(czynniki skali, jacobian) $J_m = \frac{dx}{d\xi}$

pole elementu fizycznego
/ pole elementu odniesienia

przy transformacji: granice całki
zmieniają się na $-1, 1$, poza tym $dx = J_m d\xi$

transformacja pochodnych:

$$u'(x) = \frac{du(x(\xi))}{dx} = \frac{du(\xi)}{d\xi} \frac{d\xi}{dx} = \frac{du(\xi)}{d\xi} \frac{1}{J_m} \quad \Bigg|$$

1D: J nie zależy od ξ
w 2D: zobaczymy,
że nie zawsze tak jest
[gdy element zmienia
swój kształt w mapowaniu.
w 1D: odcinek $\rightarrow$ odcinek]

Całkowanie macierzy sztywności w przestrzeni referencyjnej

$$C_m = \int_{x_{m-1}}^{x_m} \left(-a_2 v'_i(x) v'_j(x) + a_1 v'_i(x) v_j(x) + a_0 v_i(x) v_j(x) \right) dx$$

$$u'(x) = \frac{du(x(\xi))}{dx} = \frac{du(\xi)}{d\xi} \frac{d\xi}{dx} = \frac{du(\xi)}{d\xi} \frac{1}{J_m} \Bigg|$$

$$x(\xi) = (x_{m-1} + x_m)/2 + (x_m - x_{m-1})/2 \xi$$

$$C_m = \int_{-1}^1 \left(-a_2 v'_i(\xi) v'_j(\xi) \frac{1}{J_m^2} + a_1 v'_i(\xi) v_j(\xi) \frac{1}{J_m} + a_0 v_i(\xi) v_j(\xi) \right) J_m d\xi$$

$$C_m = \int_{-1}^1 \left(-a_2 v'_i(\xi) v'_j(\xi) \frac{1}{J_m} + a_1 v'_i(\xi) v_j(\xi) + a_0 v_i(\xi) v_j(\xi) \right) J_m d\xi \Bigg|$$

całkowanie wektora sztywności: całka (f, v_j) transformuje się jak wyraz z a_0 .

odcinkowo liniowe funkcje kształtu w przestrzeni odniesienia

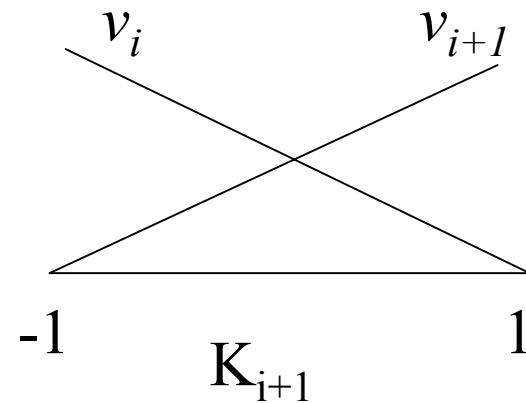
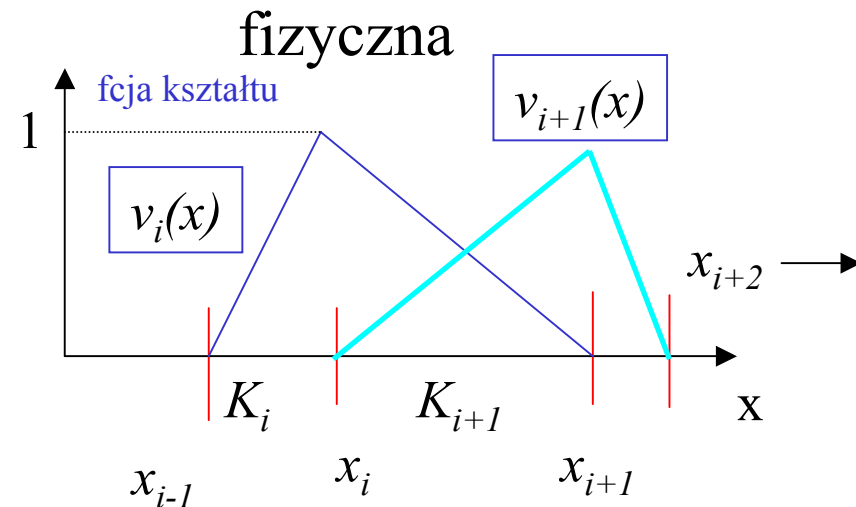
$$v_i(x) = \begin{cases} \frac{x-x_{i-1}}{x_i-x_{i-1}} & x \in K_i \\ \frac{x_{i+1}-x}{x_{i+1}-x_i} & x \in K_{i+1} \\ 0 & x \notin K_i \cup K_{i+1} \end{cases}$$

$$x(\xi) = (x_i + x_{i+1})/2 + (x_{i+1} - x_i)/2 \xi$$

W elemencie $i+1$
dwie funkcje kształtu

$$v_i(\xi) = 1/2 - 1/2 \xi$$

$$v_{i+1}(\xi) = 1/2 \xi + 1/2$$

odniesienia

Przykład całkowanie w przestrzeni odniesienia dla bazy odcinkami liniowej

(całka po elemencie K_{i+1})

$$S_{i,i+1} = - \int_{x_i}^{x_{i+1}} dx v'_i(x) v'_{i+1}$$

$$J_m = \frac{dx}{d\xi}$$

$$J_{i+1} = (x_{i+1} - x_i) / 2$$

pole elementu fizycznego
/ pole elementu odniesienia

$$C_m = \int_{x_m}^{x_{m+1}} \text{tu prim to pochodna po } x \quad -a_2 v'_i(x) v'_j(x) + a_1 v'_i(x) v_j(x) + a_0 v_i(x) v_j(x) dx$$

$$C_m = \int_{-1}^1 \text{a tu po } \xi \quad -a_2 v'_i(\xi) v'_j(\xi) \frac{1}{J_m} + a_1 v'_i(\xi) v_j(\xi) + a_0 v_i(\xi) v_j(\xi) J_m d\xi$$

$$v_i(x(\xi)) = 1/2 - 1/2 \xi$$

$$v_{i+1}(x(\xi)) = 1/2 \xi + 1/2$$

$$S_{i,i+1} = \int_{-1}^1 d\xi \left(\frac{1}{2}\right)^2 \frac{2}{x_{i+1} - x_i} = \frac{1}{h_{i+1}}$$

ten wynik już znamy

Macierz sztywności pojedynczego elementu składanie macierzy globalnej

Zmieniamy punkt widzenia:
(z funkcji kształtu na elementy)

$$\begin{array}{ccc} u_1 & & u_2 \text{ (parametry węzłowe} \\ x_{m-1} & & x_m \text{ niewiadome)} \\ \hline -1 & \text{element} & 1 \end{array} \quad J_m = h_m/2$$

$$v_i(x(\xi)) = 1/2 - 1/2 \xi$$

$$v_{i+1}(x(\xi)) = 1/2 \xi + 1/2$$

$$u^m(\xi) = u_1^m \phi_1(\xi) + u_2^m \phi_2(\xi)$$

$$\phi_1 = 1/2 - 1/2 \xi$$

$$\phi_2 = 1/2 + 1/2 \xi$$

[funkcje bazowe :
ważone
parametrami
węzłowymi]

Zmieniamy punkt widzenia:
(z funkcji kształtu na elementy)

$$\begin{array}{ccc} u_1 & & u_2 \text{ (parametry węzłowe)} \\ x_{m-1} & & x_m \text{ niewiadome} \\ \hline -1 & \text{element} & 1 \end{array} \quad J_m = h_m/2$$

$$u^m(\xi) = u_1^m \phi_1(\xi) + u_2^m \phi_2(\xi)$$

macierz sztywności
elementu m
[wymiar taki jak liczba funkcji
kształtu na element]

$$\phi_1 = 1/2 - 1/2 \xi$$

$$\phi_2 = 1/2 + 1/2 \xi$$

$$E^m = \begin{bmatrix} E_{11}^m & E_{12}^m \\ E_{21}^m & E_{22}^m \end{bmatrix}$$

$$E_{ij}^m = \int_{x_{m-1}}^{x_m} \phi_i(x) L \phi_j(x) dx$$

$$L = a_2 \frac{d^2}{dx^2} + a_1 \frac{d}{dx} + a_0$$

zależność od m w J_m :

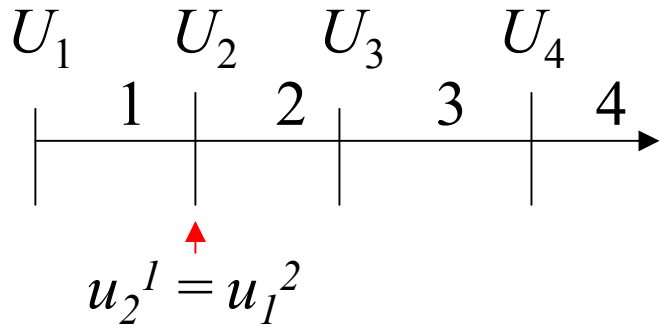
$$x(\xi) = (x_{m-1} + x_m)/2 + (x_m - x_{m-1})/2 \xi$$

$$E_{ij}^m = \int_{-1}^1 -a_2 v'_i(\xi) v'_j(\xi) \frac{1}{J_m} + a_1 v'_i(\xi) v_j(\xi) + a_0 v_i(\xi) v_j(\xi) J_m d\xi$$

Składanie (assembly) globalnej macierzy sztywności

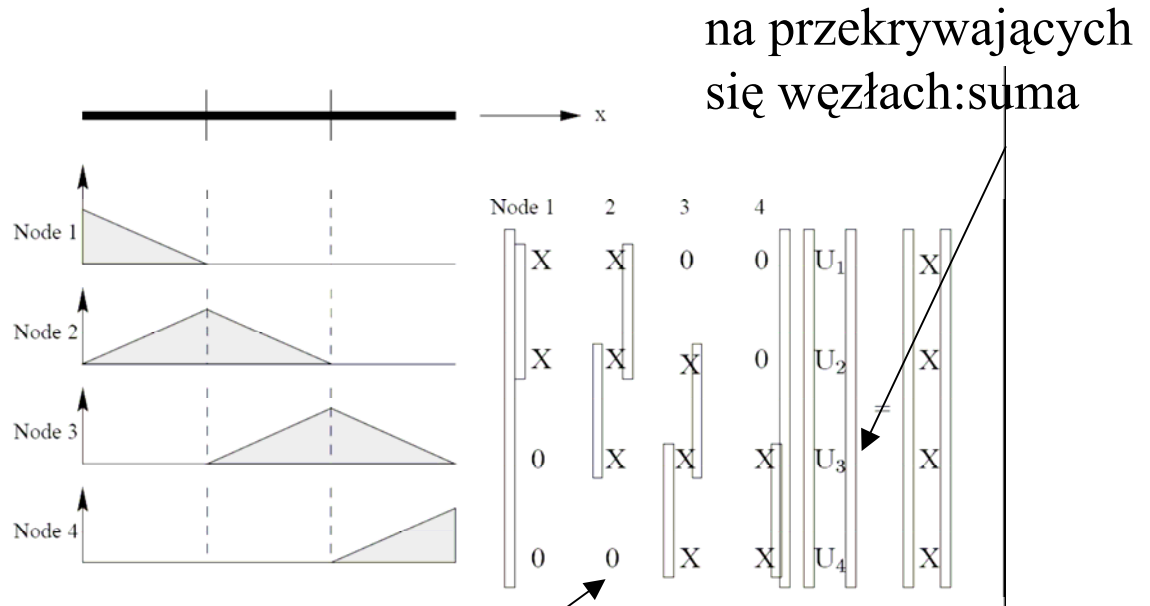
$$u^m(\xi) = u_1^m \phi_1(\xi) + u_2^m \phi_2(\xi)$$

węzły na granicy elementów
obsługują więcej niż jeden element

globalna $[U]$ i lokalna $[u]$ numeracja węzłów

$$E^m = \begin{bmatrix} E_{11}^m & E_{12}^m \\ E_{21}^m & E_{22}^m \end{bmatrix}$$

macierz globalna S (rozmiar = liczbie węzłów)

case study

$$\left. \frac{d^2 u}{dx^2} = -\sin(\pi x) \right| \begin{array}{l} u(x=-1)=0 \\ u(x=1)=0 \end{array}$$

Przedział $(-1,1)$
 Podzielony na 7 elementów
 (8 węzłów)

$$\begin{array}{ccc} u_1 & & u_2 \\ x_{m-1} & & x_m \\ \hline -1 & & 1 \end{array} \quad J_m = h_m/2$$

$$u(\xi) = u_1 \phi_1(\xi) + u_2 \phi_2(\xi)$$

$$\phi_1 = 1/2 - 1/2 \xi$$

$$\phi_2 = 1/2 + 1/2 \xi$$

$$E_{ij}^m = \int_{-1}^1 \frac{1}{J_m} \left[-\frac{d\phi_i}{d\xi} \frac{d\phi_j}{d\xi} \right] d\xi$$

$$E_{ij}^m = \frac{2}{h_m} 2 \frac{1}{4} (-1)^{i+j+1} = \frac{(-1)^{i+j+1}}{h_m} \left| \right.$$

$$E_{ij}^m = \frac{1}{h_m} \begin{pmatrix} -1 & 1 \\ 1 & -1 \end{pmatrix}$$

Składanie (assembly) macierzy sztywności z całek po elementach

$$E_{ij}^m = \frac{1}{h_m} \begin{pmatrix} -1 & 1 \\ 1 & -1 \end{pmatrix}$$

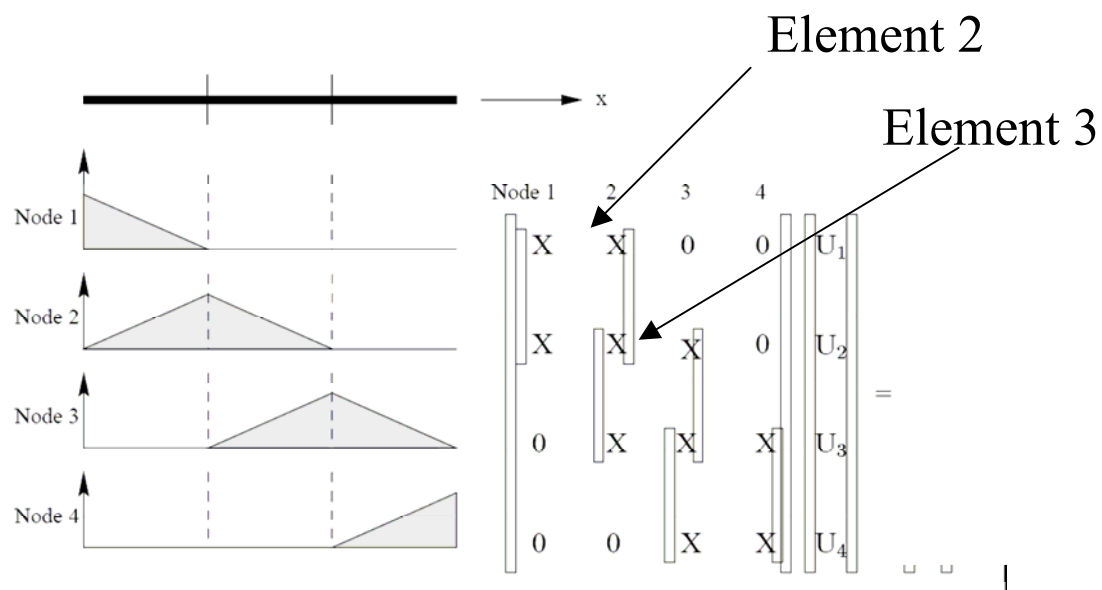
dodajemy elementy
z różnych macierzy lokalnych
które odpowiadają temu samemu węzłowi

$$S_{mm} = E_{22}^m + E_{11}^{m+1}$$

$$S_{m,m+1} = E_{12}^{m+1}$$

$$S_{m,m-1} = E_{21}^m$$

Forma już znana

$$S = \begin{pmatrix} -\frac{1}{h_2} & \frac{1}{h_2} & 0 & 0 & 0 & \dots & 0 \\ \frac{1}{h_2} & -(\frac{1}{h_2} + \frac{1}{h_3}) & \frac{1}{h_3} & 0 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & \frac{1}{h_3} & -(\frac{1}{h_3} + \frac{1}{h_4}) & \frac{1}{h_4} & 0 & \dots & 0 \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ 0 & \dots & 0 & 0 & \frac{1}{h_{n-1}} & -(\frac{1}{h_{n-1}} + \frac{1}{h_n}) & \frac{1}{h_n} \\ 0 & \dots & 0 & 0 & 0 & \frac{1}{h_n} & -\frac{1}{h_n} \end{pmatrix}$$

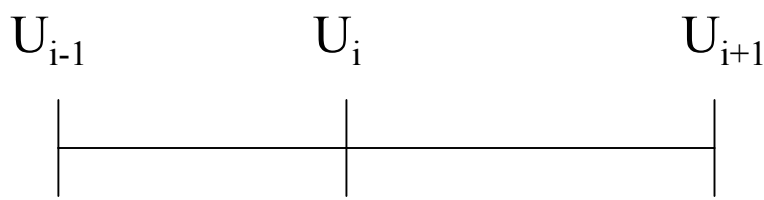
Wektor obciążeń pojedynczego elementu/składanie globalnego

$$F_i = \int_{x_{i-1}}^{x_{i+1}} v_i(x) f(x) dx$$

$$F_i = \int_{x_{i-1}}^{x_i} \frac{x - x_{i-1}}{x_i - x_{i-1}} f(x) dx + \int_{x_i}^{x_{i+1}} \frac{-x + x_{i+1}}{x_{i+1} - x_i} f(x) dx$$

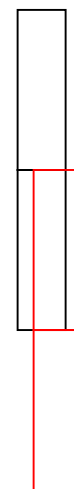
po elemencie K_i

po K_{i+1}

$$P_k^i = \int_{-1}^1 f(\xi) \phi_k^i(\xi) J_i d\xi$$

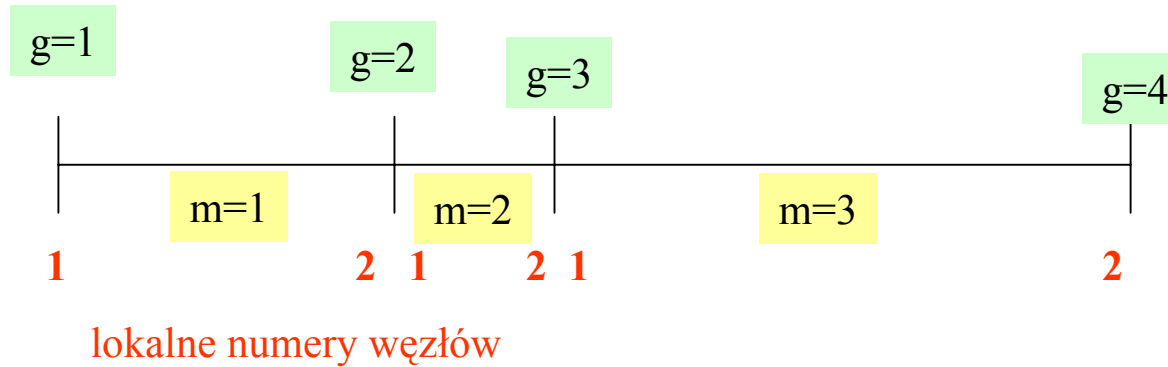
$$P^i = \begin{pmatrix} P_1^i \\ P_2^i \end{pmatrix}$$

$$F_i = P_2^i + P_1^{i+1}$$

druga funkcja elementu i
i pierwsza elementu $i+1$ = ta sama $v_i(x)$

Składanie globalnej macierzy sztywności – buchalteria węzłów

m-numeruje elementy

g – globalna numeracja węzłów

$nr(k, m)$ – przyporządkowanie numeru globalnego węzłowi o lokalnym numerze k w elemencie m

$$1 = nr(1, 1)$$

$$2 = nr(2, 1) = nr(1, 2)$$

$$3 = nr(2, 2) = nr(1, 3)$$

$$4 = nr(2, 3)$$

pętla po elementach $m=1, M$

pętla po węzłach lokalnych $k=1, N$

pętla po węzłach lokalnych $l=1, N$

identyfikacja numeru globalnego węzła

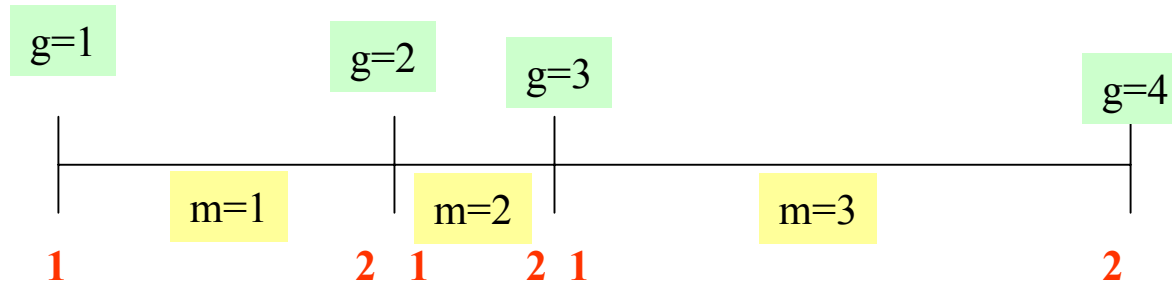
$$i = nr(k, m)$$

$$j = nr(l, m)$$

$$S(i, j) = S(i, j) + E(m, k, l)$$

identycznie składa się macierze dla wyższych funkcji kształtu i w więcej niż 1D

Składanie globalnej macierzy sztywności – buchalteria węzłów

$1 = \text{nr}(1,1)$
 $2 = \text{nr}(2,1) = \text{nr}(1,2)$
 $3 = \text{nr}(2,2) = \text{nr}(1,3)$
 $4 = \text{nr}(2,3)$

$$E_{ij}^m = \frac{1}{h_m} \begin{pmatrix} -1 & 1 \\ 1 & -1 \end{pmatrix}$$

pętla po elementach $m=1,M$
 pętla po węzłach lokalnych $k=1,N$
 pętla po węzłach lokalnych $l=1,N$
 identyfikacja numeru globalnego węzła
 $i = \text{nr}(k,m)$
 $j = \text{nr}(l,m)$
 $S(i,j) = S(i,j) + E(m,k,l)$

$$\begin{bmatrix} \cdot \\ \cdot \\ \cdot \\ 1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \text{X} & \text{X} & 0 & 0 \\ \text{X} & \text{X} & \text{X} & 0 \\ 0 & \text{X} & \text{X} & \text{X} \\ 0 & 0 & \text{X} & \text{X} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} U_1 \\ U_2 \\ U_3 \\ U_4 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \text{X} \\ \text{X} \\ \text{X} \\ \text{X} \end{bmatrix}$$

składanie lokalnego wektora obciążeń:

pętla po elementach $m=1,M$

pętla po węzłach lokalnych $k=1,N$

identyfikacja numeru globalnego węzła

$$i = nr(k, m)$$

$$F(i) = F(i) + P(k, m)$$

o potrzebie używania wyższych funkcji kształtu (i o laboratorium):

$$\left. \frac{d^2 u}{dx^2} = -\rho(x) \right| \quad \rho(x) = \begin{cases} 0 & \text{dla } |x| \geq 0.2 \\ -20 & \text{dla } x \in (-0.2, 0) \\ 20 & \text{dla } x \in (0, 0.2) \\ 0 & \text{dla } x = 0 \end{cases}$$

$$u(1)=u(-1)=0$$

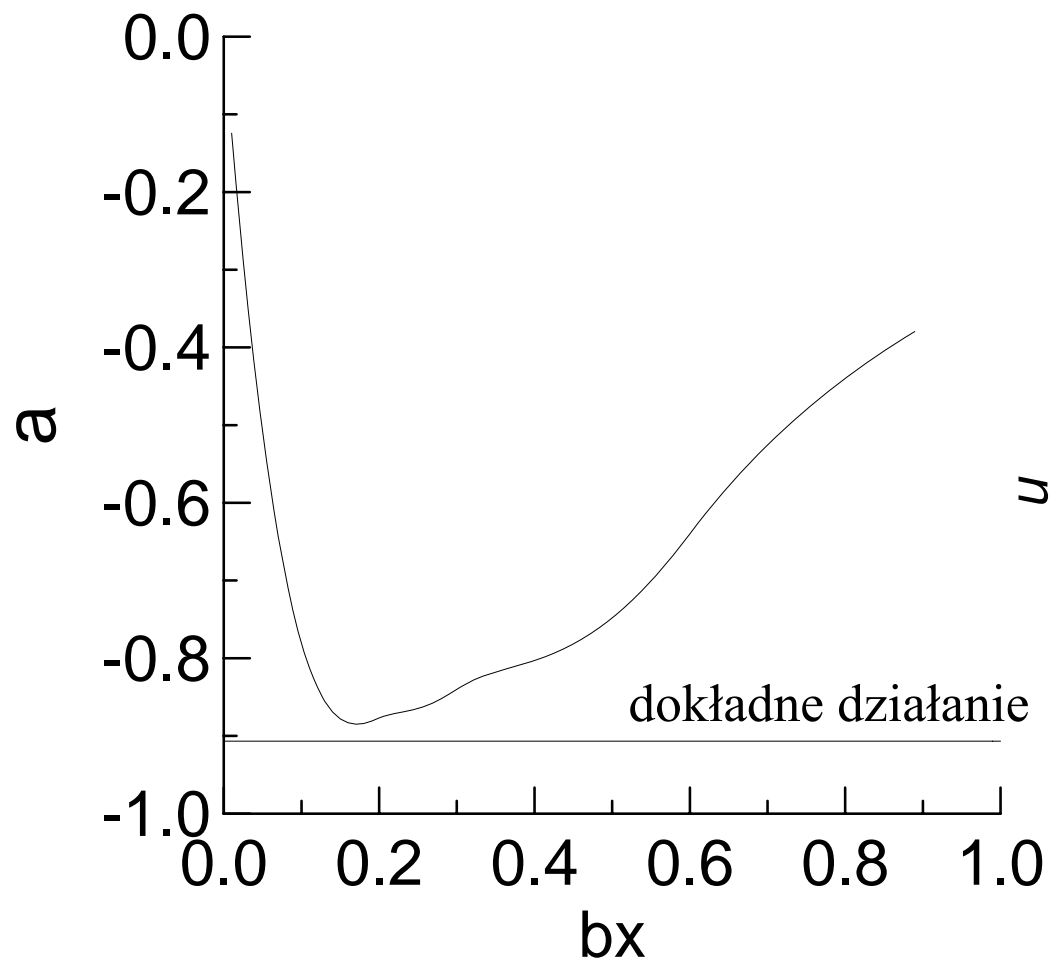
z liniowymi funkcjami kształtu: poza węzłami
nie uzyskamy dokładnego rozwiązania tego równania
(nigdy nie uzyskamy rozwiązania silnej postaci równania, druga pochodna
wewnątrz elementów jest zawsze równa zero a ma być równa niejednorodności
dla równań elektrostatyki – źródło potencjału, dla równania przew. ciepl. – źródło
ciepła)

rozwiązanie dokładne:

$$u(x) = \begin{cases} -\frac{2}{5}(x+1) & \text{dla } x \in (-1, -0.2] \\ 10x^2 + 3.6x & \text{dla } x \in (-0.2, 0] \\ -10x^2 + 3.6x & \text{dla } x \in (0, 0.2] \\ -\frac{2}{5}(x-1) & \text{dla } x \in (0.2, 1) \end{cases}$$

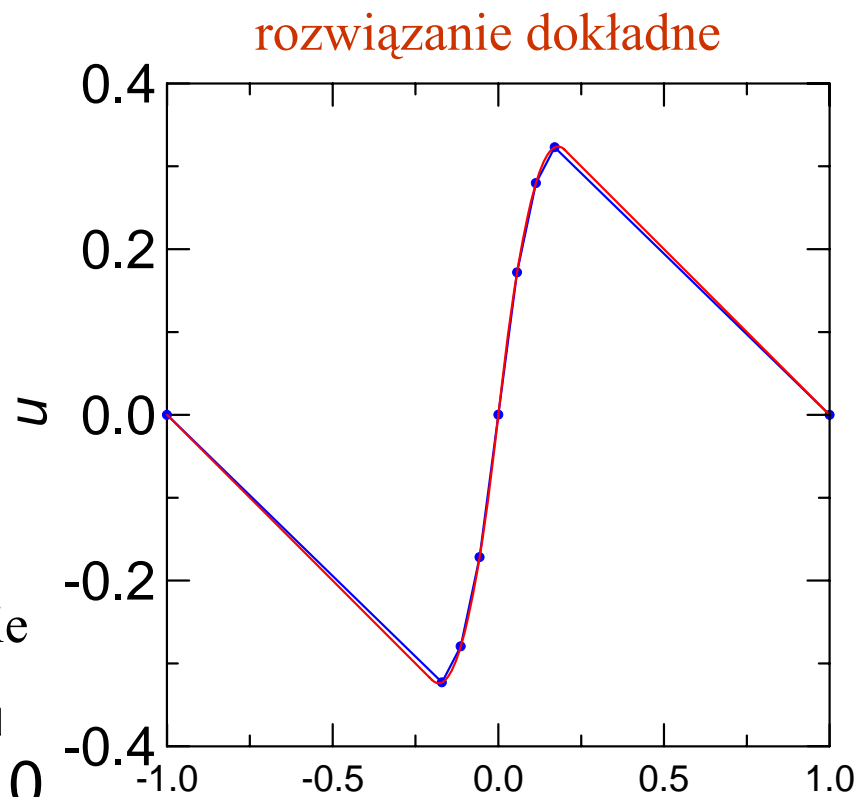
Odpowiada mu działanie $a = -0.9666(6)$

całka działania a rozkład elementów
dla funkcji odcinkowo liniowych:

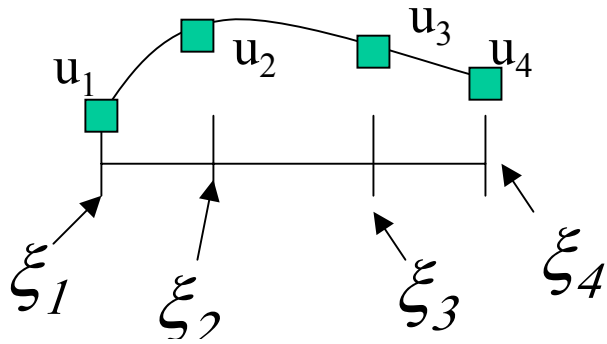

$$x_i = -b_x + \frac{i-2}{3}b_x \quad i=2,8$$

optymalne rozwiązanie
odcinkami liniowymi

Funkcje kształtu wyższych rzędów:

jeden element, cztery (n) węzły

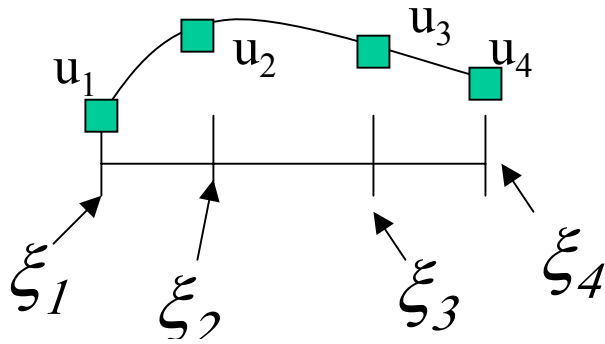
$$u(\xi) = u_1 \phi_1(\xi) + u_2 \phi_2(\xi) + u_3 \phi_3(\xi) + u_4 \phi_4(\xi)$$

funkcje kształtu

$\phi_i(\xi)$

wielomian stopnia $n-1$, taki, że $\phi_i(\xi_j) = \delta_{ij}$

Funkcje kształtu wyższych rzędów:

jeden element, cztery (n) węzły

$$u(\xi) = u_1 \phi_1(\xi) + u_2 \phi_2(\xi) + u_3 \phi_3(\xi) + u_4 \phi_4(\xi)$$

funkcje kształtu

$$\phi_i(\xi)$$

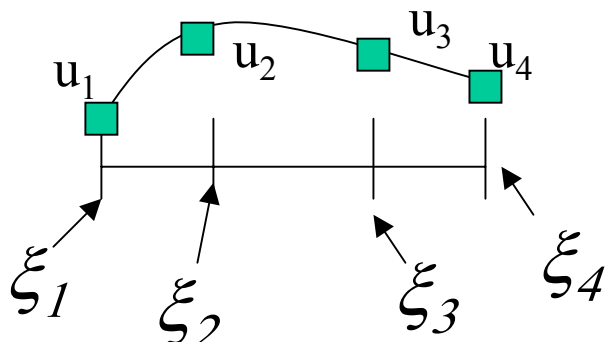
wielomian stopnia $n-1$, taki, że $\phi_i(\xi_j) = \delta_{ij}$

wiemy jak go wskazać:

$$\phi_i(\xi) = \prod_{j \neq i} \frac{\xi - \xi_j}{\xi_i - \xi_j} = l_i(\xi)$$

wielomian węzłowy
Lagrange'a

Funkcje kształtu wyższych rzędów:

jeden element, cztery (n) węzły

$$u(\xi) = u_1 \phi_1(\xi) + u_2 \phi_2(\xi) + u_3 \phi_3(\xi) + u_4 \phi_4(\xi)$$

funkcje kształtu

$$\phi_i(\xi)$$

wielomian stopnia $n-1$, taki, że $\phi_i(\xi_j) = \delta_{ij}$

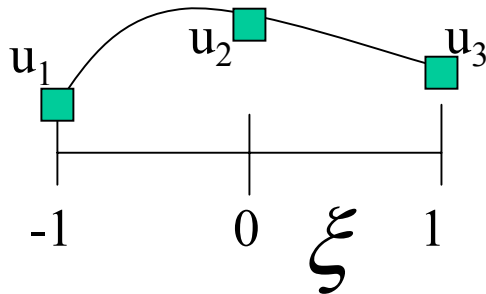
wiemy jak go wskazać:

$$\phi_i(\xi) = \prod_{j \neq i} \frac{\xi - \xi_j}{\xi_i - \xi_j} = l_i(\xi)$$

wielomian węzłowy
Lagrange'a

funkcje kształtu Lagrange'a: rozwiązanie interpolowane wielomianowo w każdym z elementów. jedynie ciągłość rozwiązania między elementami. w przeciwieństwie do problemów z KSN: wartości funkcji w węzłach **nie są znane**. należy je wyliczyć. istota FEM.

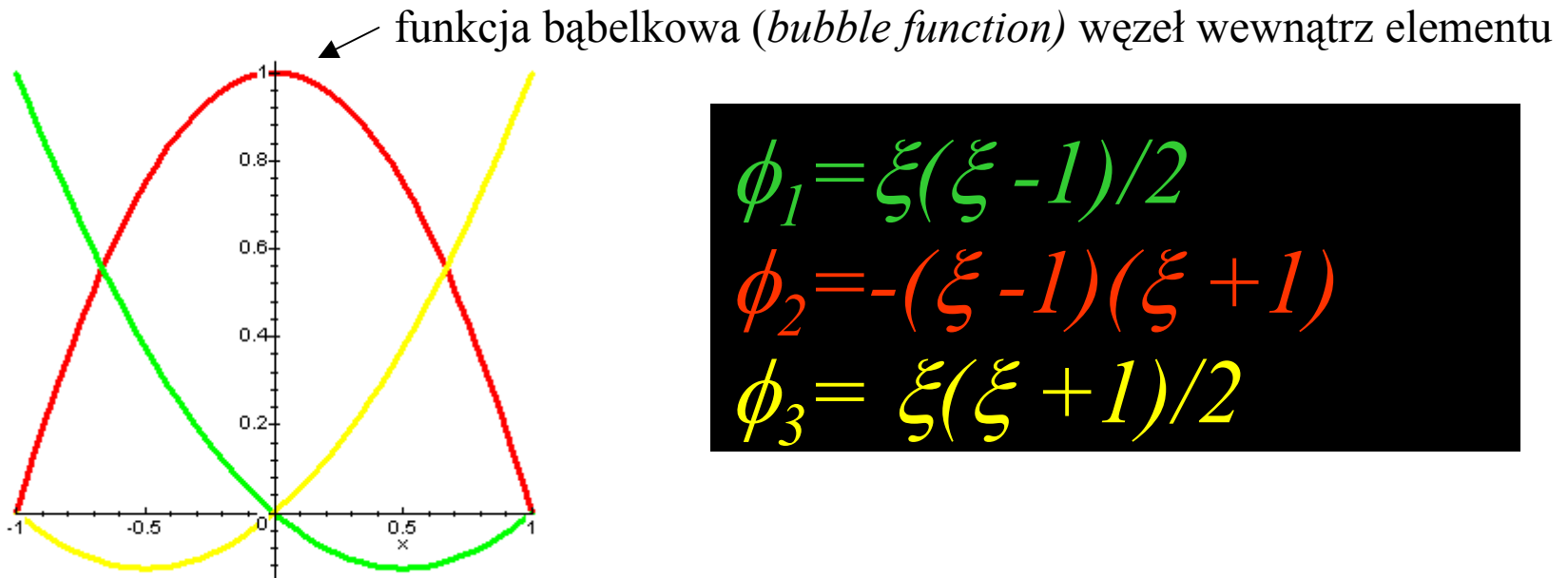
Elementy wyższych rzędów:

$$u(\xi) = u_1\phi_1(\xi) + u_2\phi_2(\xi) + u_3\phi_3(\xi)$$

Jeden element, trzy funkcje bazowe, 3 parametry węzłowe

Funkcje bazowe : w danym węźle tylko jedna z nich niezerowa
(co min. gwarantuje liniową niezależność funkcji bazowych)

$$\phi_1 = \xi(\xi - 1)/2$$

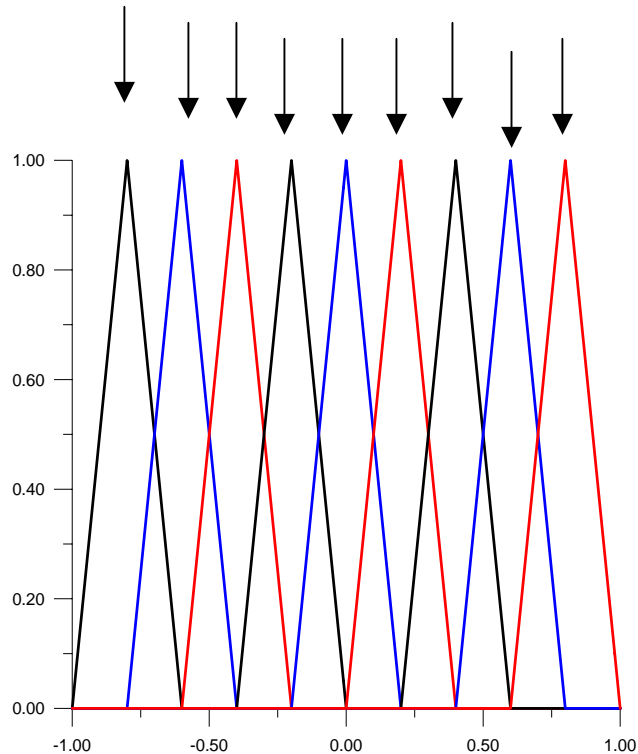
$$\phi_2 = -(\xi - 1)(\xi + 1)$$

$$\phi_3 = \xi(\xi + 1)/2$$

funkcje wierzchołkowe (vertex functions) 1 na krawędziach elementu

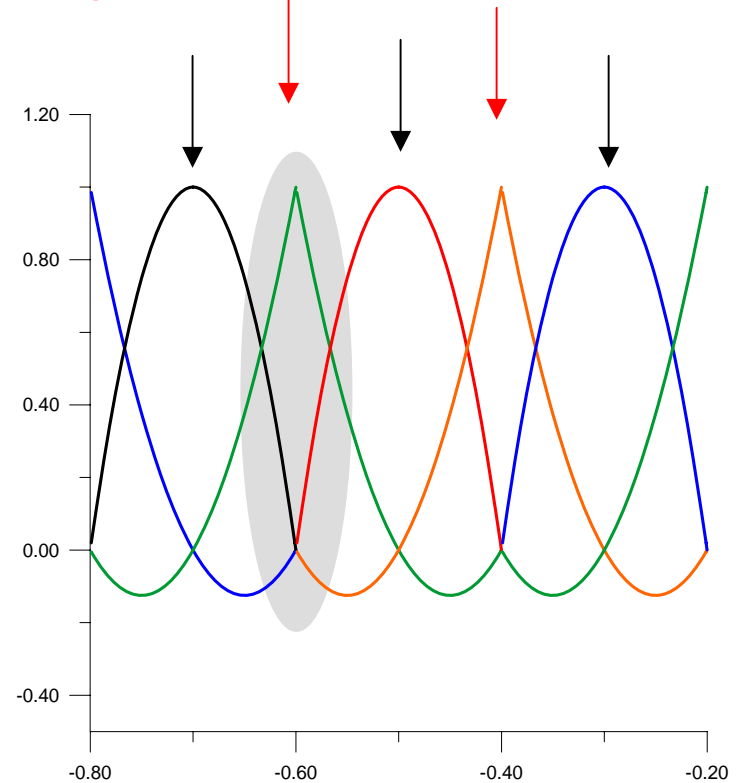
Funkcje kształtu Lagrange'a: odcinkowo liniowe i kwadratowe

węzły= granice elementów

liniowa baza Lagrange'a

każda strzałka to węzeł
granice elementów czerwone

kwadratowa baza Lagrange'a

Macierz sztywności dla kwadratowych f. Lagrange'a

$$\frac{d^2 u}{dx^2} = -\sin(\pi x)$$

$$E_{ij}^m = \int_{-1}^1 \frac{1}{J_m} \left[-\frac{d\phi_i}{d\xi} \frac{d\phi_j}{d\xi} \right] d\xi$$

$$E^m = \frac{1}{3h_m} \begin{pmatrix} -7 & 8 & -1 \\ 8 & -16 & 8 \\ -1 & 8 & -7 \end{pmatrix}$$

przy równym podziale
przedziału E takie samo
dla każdego elementu

lecz P **nie!** [inny zakres $x(\xi)$]

$$x(\xi) = (x_m + x_{m+1})/2 + (x_{m+1} - x_m)/2 \xi$$

$$\phi_1 = \xi(\xi - 1)/2$$

$$\phi_2 = -(\xi - 1)(\xi + 1)$$

$$\phi_3 = \xi(\xi + 1)/2$$

całki wyliczone analitycznie:
ilu punktowego Gaussa
należałoby użyć aby dokładnie
scałkować m.sztywności numerycznie?

$$P_k^i = \int_{-1}^1 f(\xi) \phi_k^i(\xi) J_i d\xi$$

liczone numerycznie
metodą Gaussa

$$P^m = \begin{pmatrix} A_m \\ B_m \\ C_m \end{pmatrix}$$

Składanie globalnej macierzy sztywności i wektora obciążeń dla kwadratowych funkcji Lagrange'a

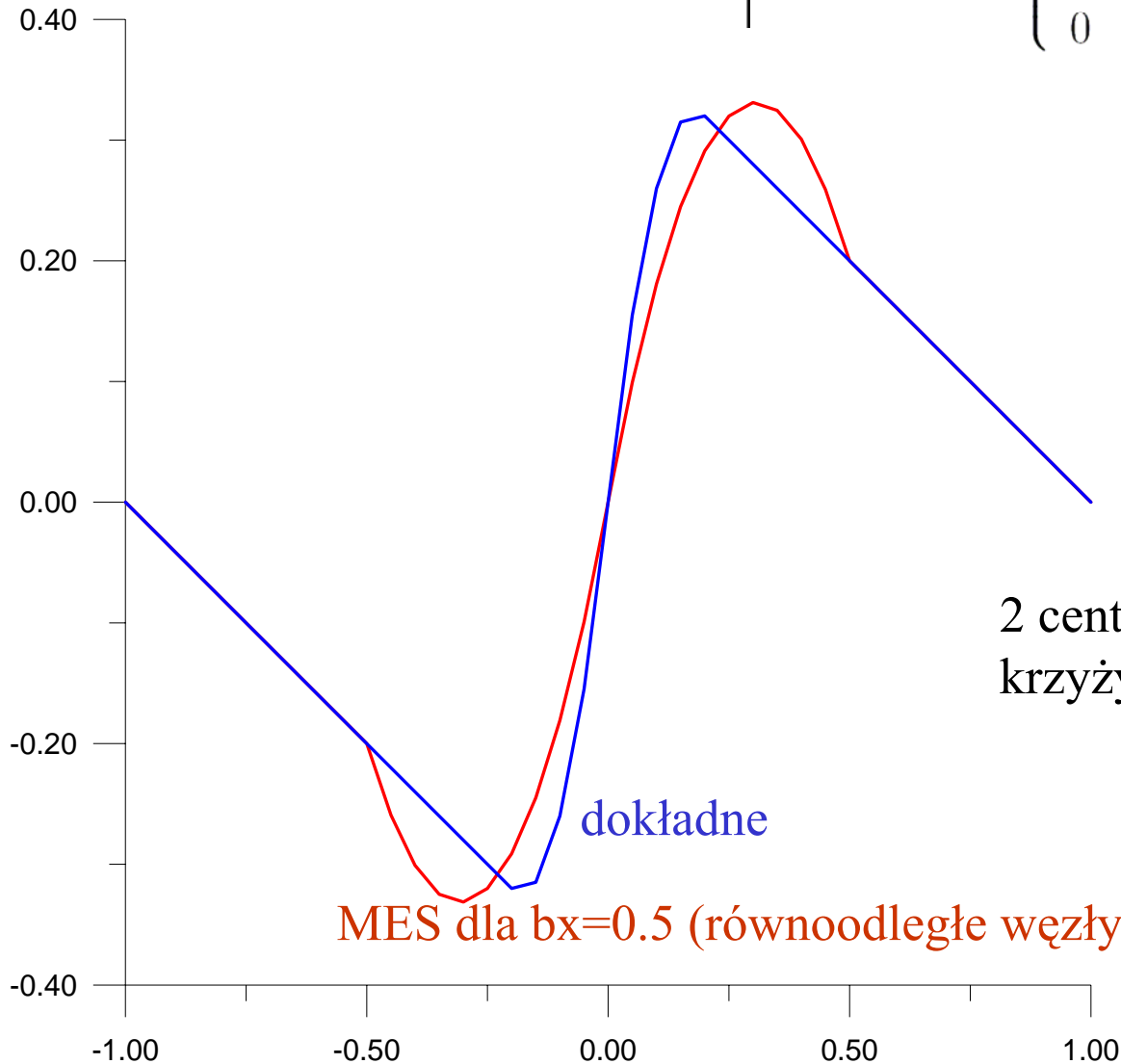
$$E^m = \begin{pmatrix} a_m & b_m & c_m \\ d_m & e_m & f_m \\ g_m & i_m & j_m \end{pmatrix} \quad \text{lokalne} \quad P^m = \begin{pmatrix} A_m \\ B_m \\ C_m \end{pmatrix}$$

$$S = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & \dots & 0 & 0 & 0 \\ d_2 & e_2 & f_2 & 0 & 0 & \dots & 0 & 0 & 0 \\ g_2 & i_2 & j_2 + a_3 & b_3 & c_3 & 0 & \dots & 0 & 0 \\ 0 & 0 & d_3 & e_3 & f_3 & 0 & \dots & 0 & 0 \\ 0 & 0 & g_3 & i_3 & j_3 + a_4 & b_4 & c_4 & \dots & 0 \\ \dots & & & & & & & & \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & \dots & d_n & e_n & f_n \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & \dots & 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \quad \text{globalne} \quad F = \begin{pmatrix} 0 \\ B_2 \\ C_2 + A_3 \\ B_3 \\ C_3 + A_4 \\ \dots \\ B_n \\ 0 \end{pmatrix}$$

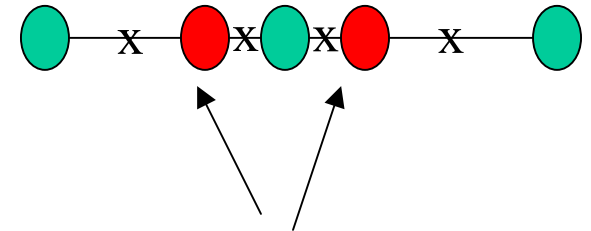
Liczba wierszy: $2n+1$ (n-liczba elementów)

Laboratorium:

$$\frac{d^2 u}{dx^2} = -\rho(x) \quad \left| \quad \rho(x) = \begin{cases} 0 & \text{dla } |x| \geq 0.2 \\ -20 & \text{dla } x \in (-0.2, 0) \\ 20 & \text{dla } x \in (0, 0.2) \\ 0 & \text{dla } x = 0 \end{cases} \right.$$

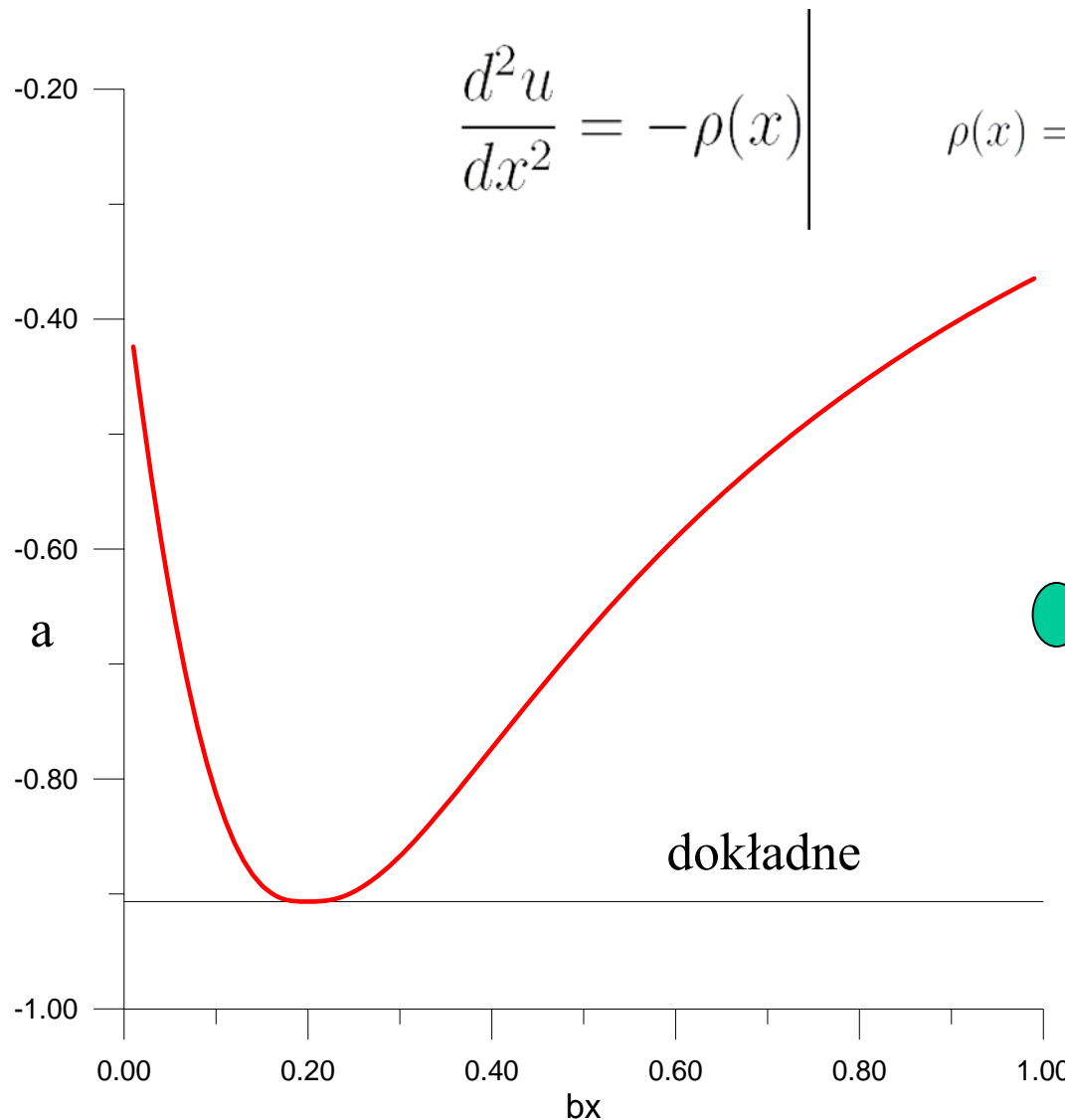
4 elementy:

2 centralne elementy o długości b_x
krzyżyki: węzły bąbelkowe

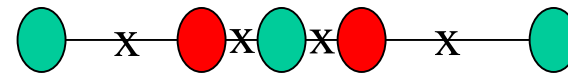
MES dla $b_x=0.5$ (równoodległe węzły) widzimy: dokładne
dla węzłów granicznych

Laboratorium:

$$\rho(x) = \begin{cases} 0 & \text{dla } |x| \geq 0.2 \\ -20 & \text{dla } x \in (-0.2, 0) \\ 20 & \text{dla } x \in (0, 0.2) \\ 0 & \text{dla } x = 0 \end{cases}$$

4 elementy:

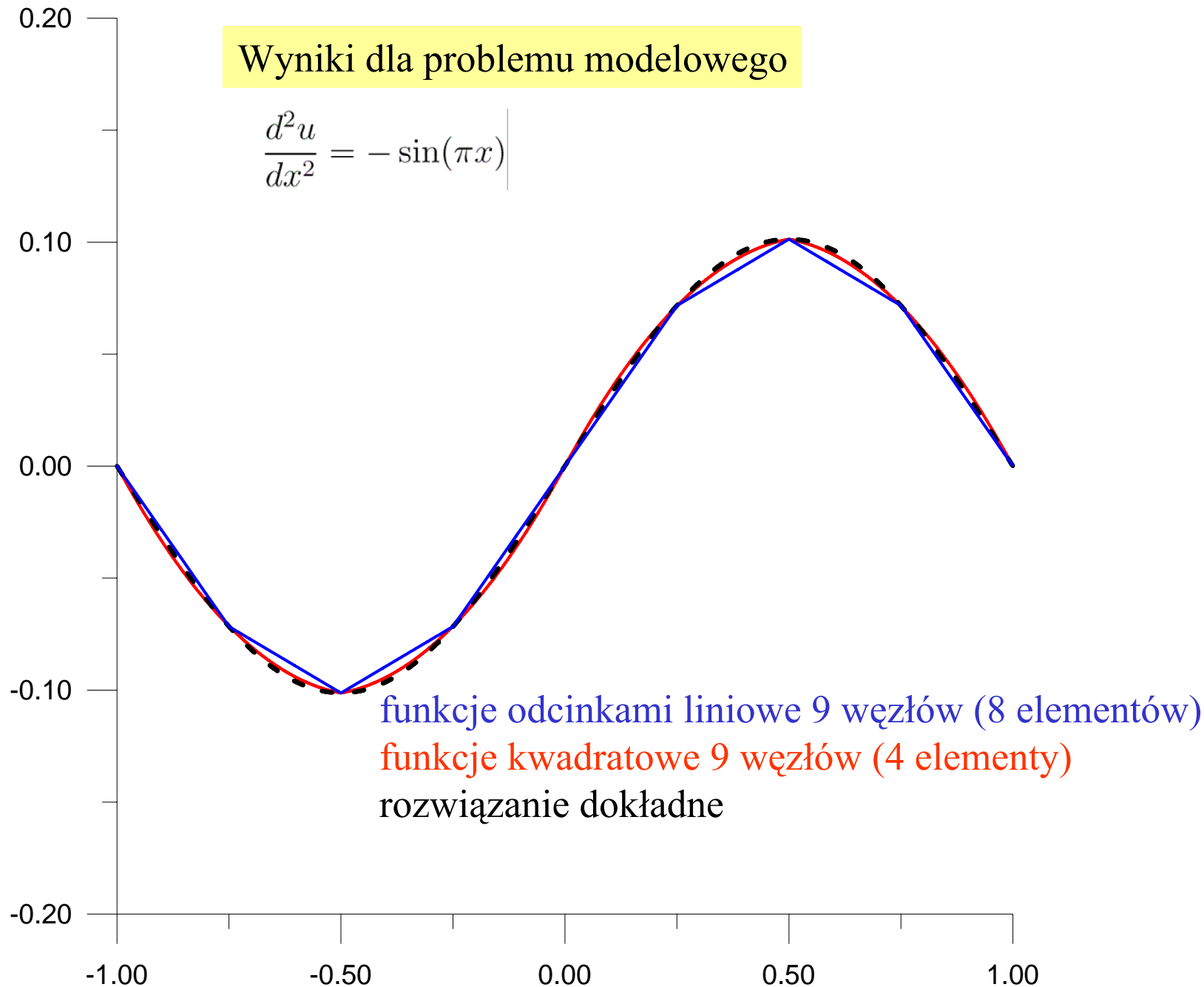

2 centralne elementy o długości bx
krzyżyki: węzły bąbelkowe

na laboratorium zobaczymy, że potencjał dokładny odtworzony

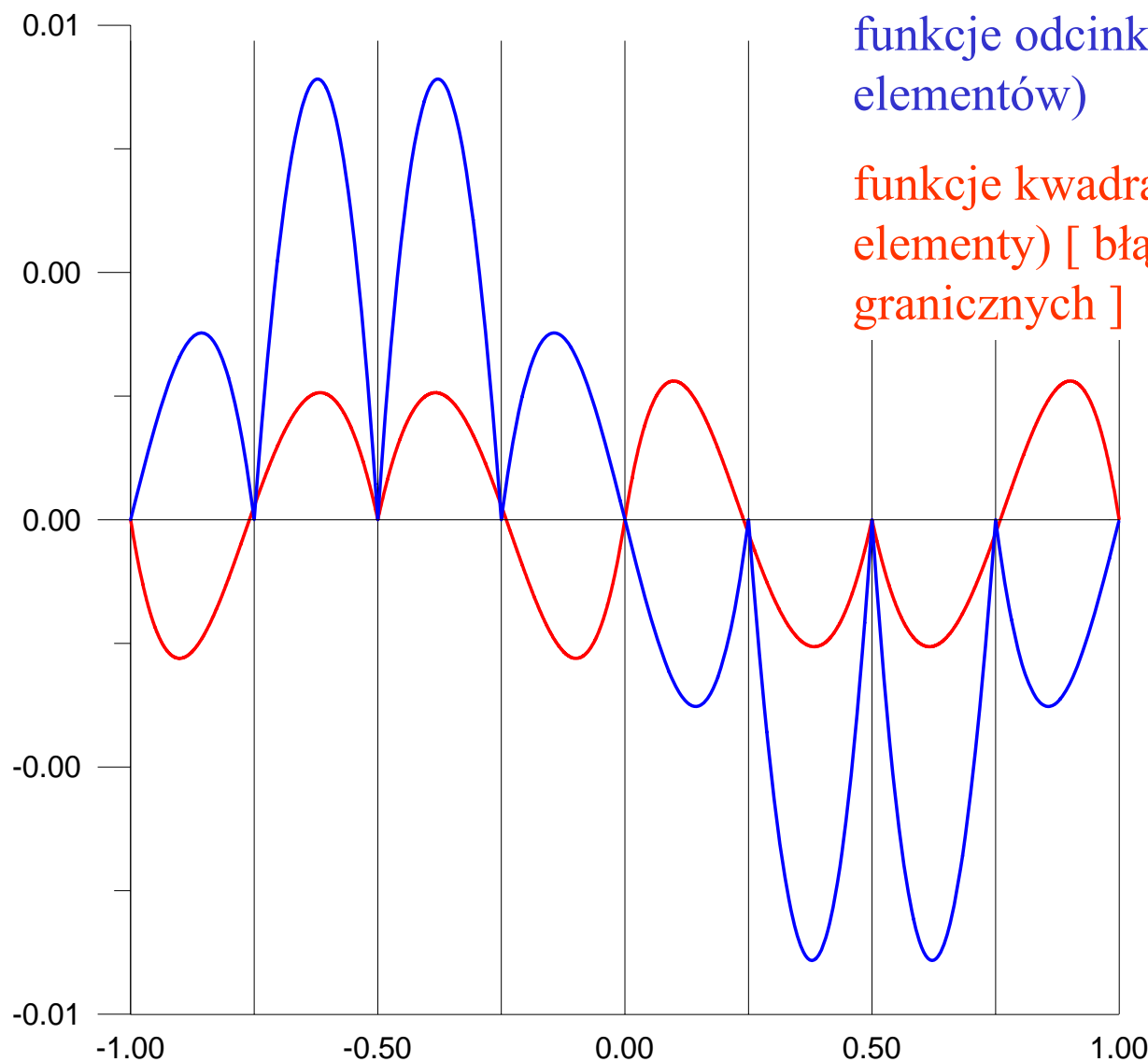
Wyniki dla problemu modelowego

$$\frac{d^2 u}{dx^2} = -\sin(\pi x)$$

$$\frac{d^2 u}{dx^2} = -\sin(\pi x)$$

Funkcje liniowe i kwadratowe

funkcje odcinkami liniowe 9 węzłów (8 elementów)

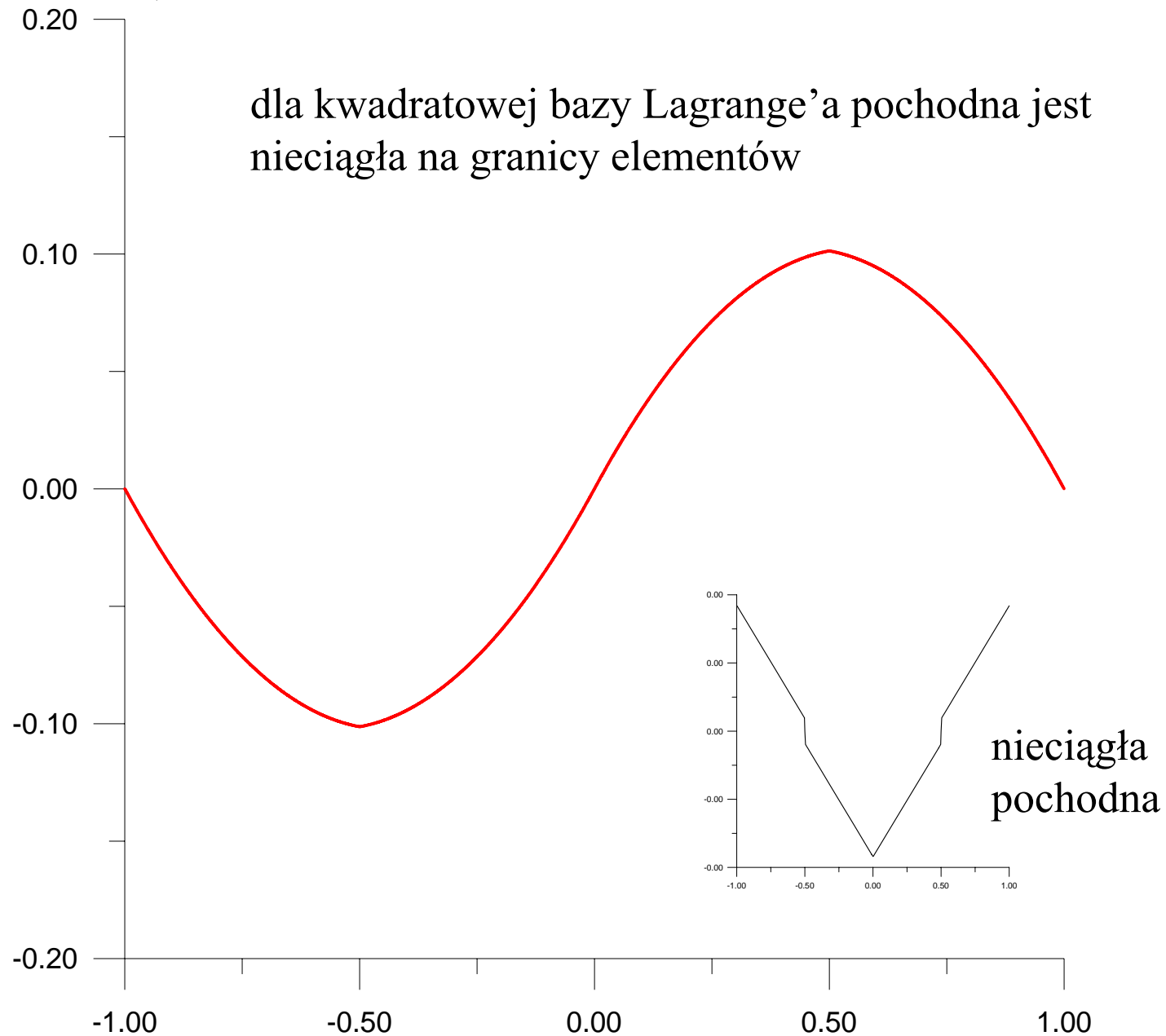
funkcje kwadratowe 9 węzłów (4 elementy) [błąd = 0 tylko na węzłach granicznych]

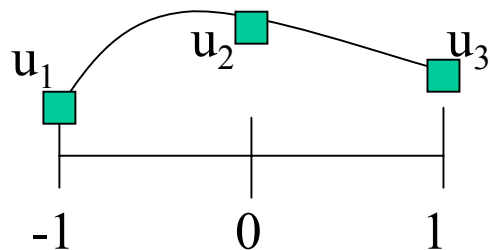
jeden rząd funkcji kształtu
więcej:
maksymalny błąd
zmniejszony trzykrotnie

rozmiar problemu liniowego
bez zmian, ale S
ma więcej niezerowych
elementów

$$\frac{d^2 u}{dx^2} = -\sin(\pi x)$$

dla kwadratowej bazy Lagrange'a pochodna jest
nieciągła na granicy elementów

$$u(\xi) = u_1\phi_1(\xi) + u_2\phi_2(\xi) + u_3\phi_3(\xi)$$

Co zrobiliśmy : poprowadziliśmy przez każdy element wielomian interpolacyjny Lagrange'a.

Zabieg zakończył się sukcesem. Lepsza dokładność prawie tej samej złożoności obliczeniowej w porównaniu z liniowymi funkcjami kształtu. Rozmiar URL bez zmian, ale macierz układu – więcej niezerowych elementów.

Chcemy podnieść rząd wielomianu interpolacyjnego. Czy równomiernie rozłożenie większej ilości węzłów na elemencie jest dobrym pomysłem ? **NIE**

Błąd interpolacji Lagrange'a (przypomnienie):

$x_0, x_1, \dots, x_n$ – $n+1$ różnych węzłów

$f(x)$ – gładka funkcja interpolowana (klasy co najmniej $n+1$)

x w przedziale interpolacji

$$\Pi_n(x) = \sum_{j=0}^n f(x_j) l_j(x) \qquad l_i(x) = \prod_{j=0; j \neq i}^n \frac{x - x_j}{x_i - x_j}$$

odchylenie funkcji interpolowanej od wielomianu Lagrange'a

$$E_n(x) = f(x) - \Pi_n(x) = \frac{f^{(n+1)}(\xi)}{(n+1)!} \prod_{j=0}^n (x - x_j)$$

ξ należy do (najmniejszego) przedziału, w którym mieszczą się punkty x_i

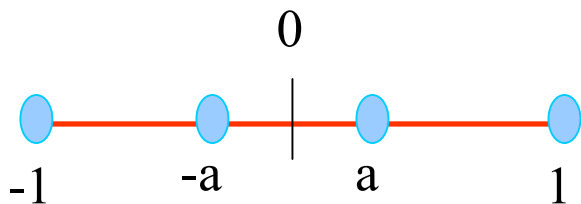
---

norma nieskończoność: $\|g(x)\|_{\infty} = \max |g(x)|$ w przedziale (a,b)

$$E_n(x) = f(x) - \Pi_n(x) = \frac{f^{(n+1)}(\xi)}{(n+1)!} \prod_{j=0}^n (x - x_j)$$

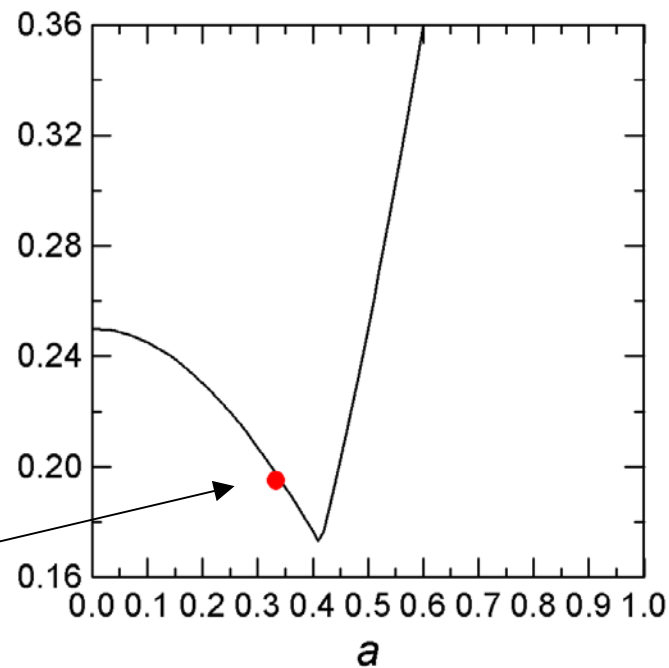
$$\|E_n(x)\|_{\infty} = \left| \frac{f^{(n+1)}(\xi)}{(n+1)!} \right| \times \left\| \prod_{j=0}^n (x - x_j) \right\|_{\infty}$$

4 punkty

norma nieskończoności
wielomianu węzłowego

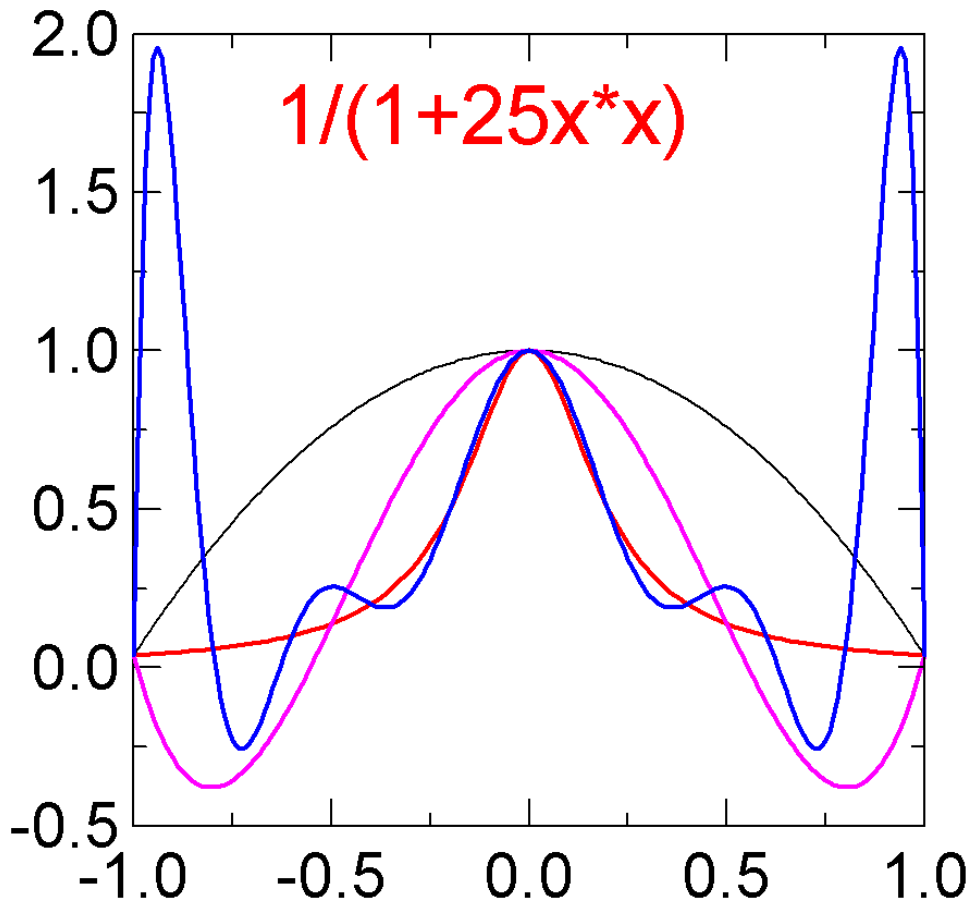
punkty rozłożone równomiernie

równomierne rozłożenie nie jest optymalne
dla celów aproksymacyjnych

Efekt Rungego

nieoptymalność interpolacji na równoodległych węzłach
robi się drastyczna dla wysokiego rzędu wielomianu interpolacyjnego

3 punkty

5 punktów

11 punktów

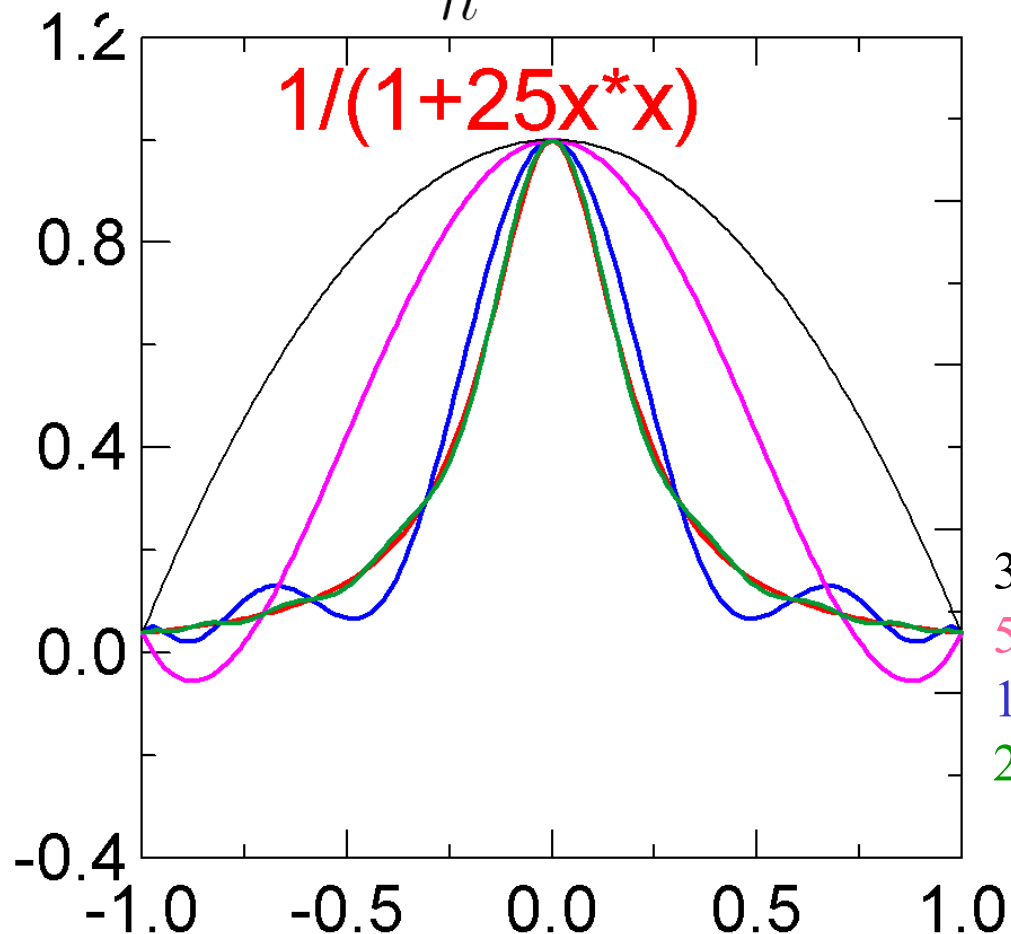
im wyższy stopień wielomianu
interpolacyjnego
tym gorsze przybliżenie
[większa norma nieskończoność
błędu]

- szczególnie przy
brzegach przedziału

$$E_n(x) = f(x) - \Pi_n(x) = \frac{f^{(n+1)}(\xi)}{(n+1)!} \prod_{j=0}^n (x - x_j)$$

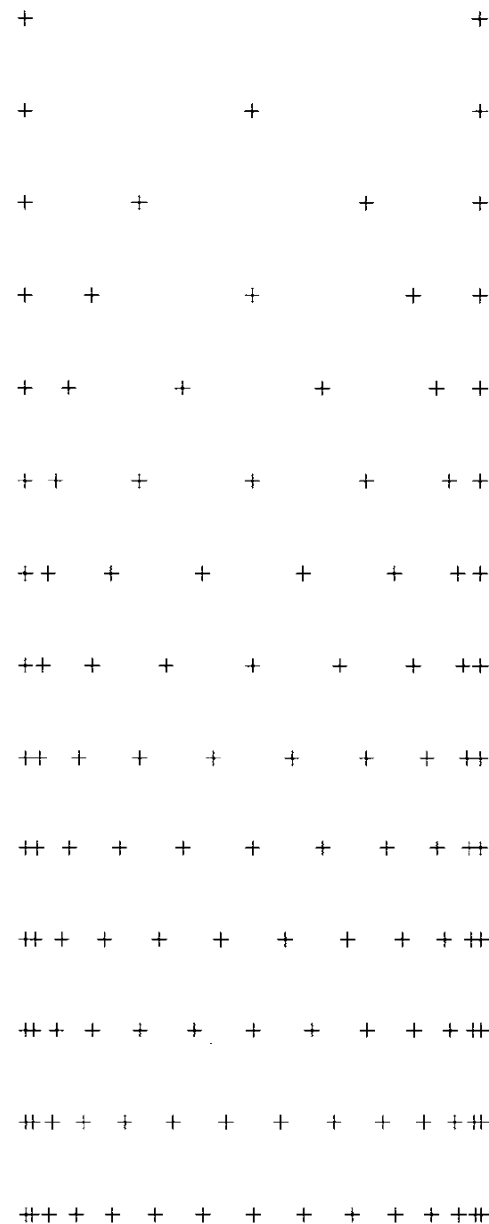
Węzły Czebyszewa: bliskie optymalnym

$$x_j = \cos\left(\frac{\pi j}{n}\right), j = 0, 1, \dots, n$$

[w.czebyszewa: węzły wielomianów ortogonalnych
na przedziale $(-1,1)$ z wagą $1/\sqrt{1-x^2}$]

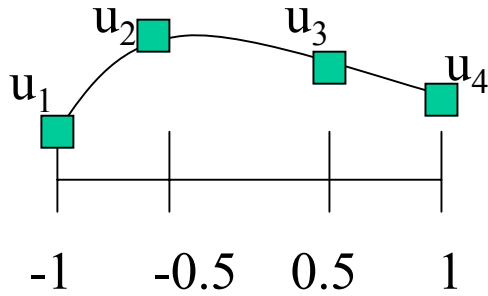
[! waga gęsto punkty przy brzegu, błąd nie urośnie]

więcej węzłów przy brzegach

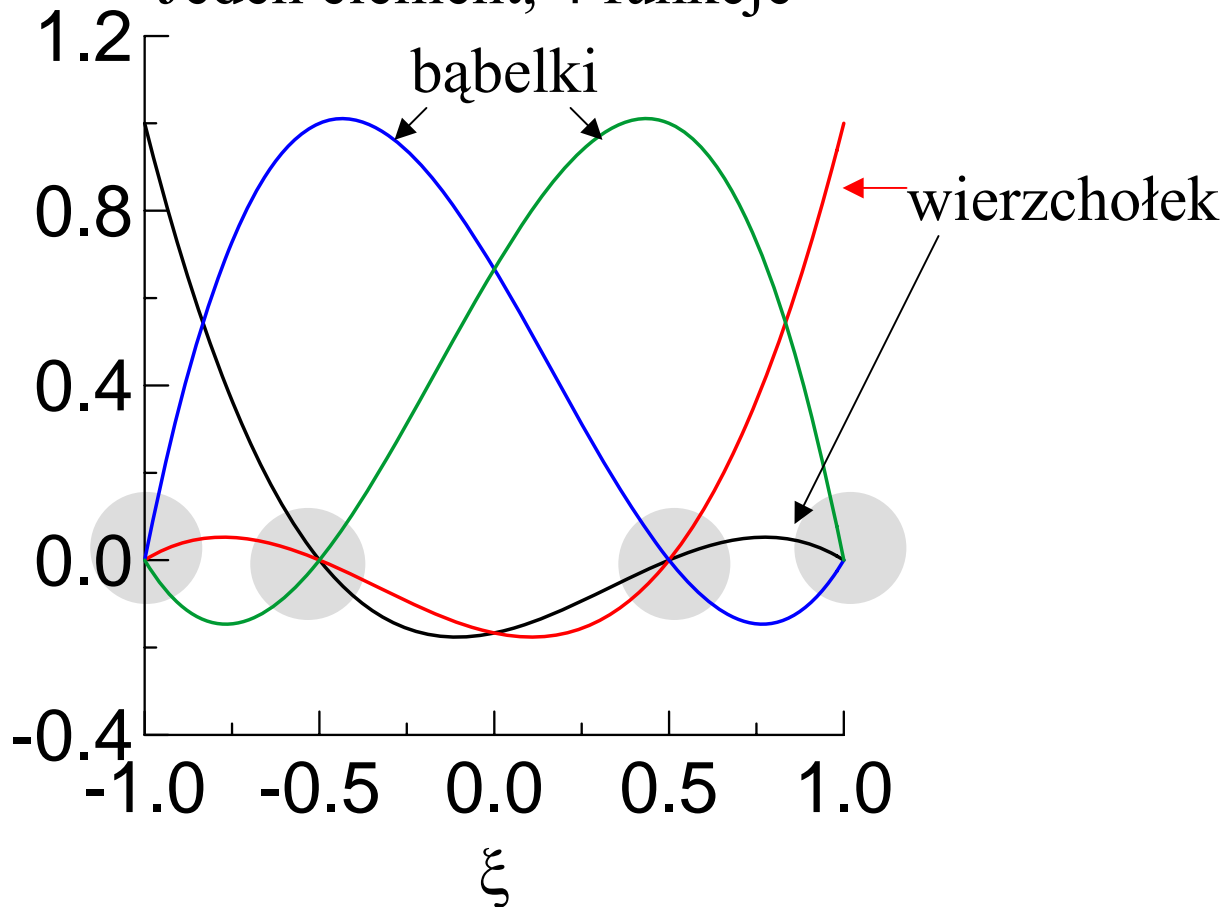
Kubiczne funkcje kształtu Lagrange'a z węzłami Czebyszewa

$$\cos(\pi j/3), j=0,1,2,3, : -1, -0.5, 0.5, 1$$

$$u(\xi) = \underline{u_1 f_1(\xi)} + \underline{u_2 f_2(\xi)} + \underline{u_3 f_3(\xi)} + \underline{u_4 f_4(\xi)}$$

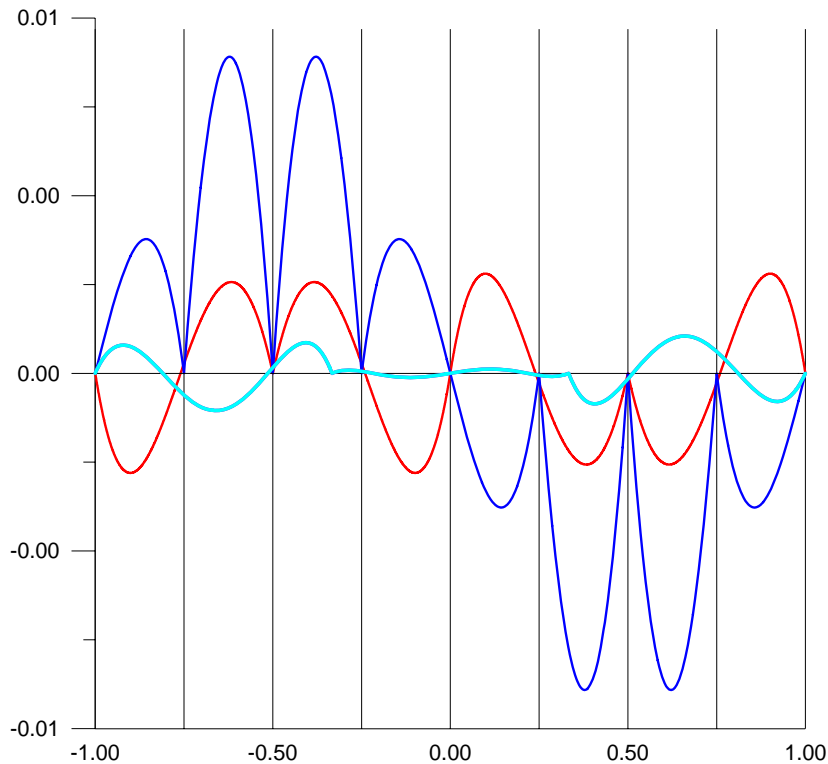
Jeden element, 4 funkcje

$$\frac{d^2 u}{dx^2} = -\sin(\pi x)$$

Wyniki dla problemu modelowego

błąd:

funkcje odcinkami liniowe 9 węzłów (8 elementów)

funkcje kwadratowe 9 węzłów (4 elementy)

funkcje kubiczne 10 węzłów (3 elementy)

zwiększenie stopnia wielomianów kształtu
o jeden: max. odchylenie
wyniku od dokładnego zmniejsza się 3 krotnie

MES używa jako funkcji bazowych określonych na elemencie wielomianów potrafimy je numerycznie różniczkować i całkować dokładnie

różniczkowanie:

		C=1/2	C=-1/6	
$u(x)$	$u'(x)$	$\frac{u(x + \Delta x) - u(x)}{\Delta x} + O(\Delta x)$	$\frac{u(x + \Delta x) - u(x - \Delta x)}{2\Delta x} + O(\Delta x^2)$	$\frac{(8u(x + \Delta x) - 8u(x - \Delta x) + u(x - 2\Delta x) - u(x + 2\Delta x))/(12\Delta x) + O(\Delta x^4)}$
x	1	1	1	1
x^2	2x	$2x + \Delta x$	2x	2x
x^3	$3x^2$	$3x^2 + 3x\Delta x + \Delta x^2$	$3x^2 + \Delta x^2$	$3x^2$
x^4	$4x^3$	$4x^3 + 6x^2\Delta x + 4x\Delta x^2 + \Delta x^3$	$4x^3 + 4x\Delta x^2$	$4x^3$
x^5	$5x^4$	$5x^4 + 10x^3\Delta x + 10x^2\Delta x^2 + 5x\Delta x^3 + \Delta x^4$	$5x^4 + 10x^2\Delta x^2 + \Delta x^4$	$5x^4 - 4\Delta x^4$

a całkowanie ... Gaussa

kwadratury Gaussa-Legendra do całkowania elementów macierzowych

Gauss= najbardziej efektywna metoda dla MES
funkcje kształtu są wielomianami(!), a Gauss całkuje je dokładnie

$$\int_{-1}^1 f(x) dx = \sum_{i=1}^n w_i f(x_i) + E$$

wazona suma funkcji podcałkowej
w wybranych punktach x_i

Chcemy wybrać tak wagi i punkty aby kwadratura była dokładna dla wielomianu jak najwyższego stopnia (funkcje kształtu będą wielomianami)

Na pewno uda nam się skonstruować kwadraturę dokładną dla wielomianu stopnia $n-1$

$$\int_{-1}^1 f(x)dx = \sum_{i=1}^n w_i f(x_i) + E \quad \Bigg|$$

Wybieramy wagi i punkty Gaussa, tak aby dokładnie scałkować wielomian stopnia $2n-1$

[$2n$ współczynników, $2n$ wag i punktów]

Przykład: $n=2$ – dokładnie scałkujemy wielomian stopnia 3

$$\int_{-1}^1 f(x)dx = w_1 \times f(x_1) + w_2 \times f(x_2)$$

$$f(x) = a + bx + cx^2 + dx^3$$

$$\int_{-1}^1 f(x)dx = a \int_{-1}^1 dx + b \int_{-1}^1 x dx + c \int_{-1}^1 x^2 dx + d \int_{-1}^1 x^3 dx$$

$$f(x)=a+bx+cx^2+dx^3$$

$$\int_{-1}^1 f(x)dx = a \int_{-1}^1 dx + b \int_{-1}^1 xdx + c \int_{-1}^1 x^2dx + d \int_{-1}^1 x^3dx$$

a, b, c, d – dowolne. Każda z powyższych całek musi zostać policzona dokładnie.
wstawiamy po kolei 1 za jeden z a, b, c, d =reszta 0.

$$\left. \begin{aligned} \int_{-1}^1 dx &= 2 = w_1 \times 1 + w_2 \times 1 \\ \int_{-1}^1 xdx &= 0 = w_1 \times x_1 + w_2 \times x_2 \\ \int_{-1}^1 x^2dx &= \frac{2}{3} = w_1 \times x_1^2 + w_2 \times x_2^2 \\ \int_{-1}^1 x^3dx &= 0 = w_1 \times x_1^3 + w_2 \times x_2^3 \end{aligned} \right|$$

$$\int_0^1 f(x)dx = w_1 f(x_1) + w_2 f(x_2)$$

→

[kwadratura ma działać również dla $f(-x)$]
 x_1 oraz x_2 będą rozłożone
 symetrycznie względem 0 ($x_1 = -x_2$)
 wtedy z (2) $w_1 = w_2 = 1$ (z 1)
 (4) - zawsze spełnione

$$2/3 = x_1^2 + x_2^2 \text{ z (3)}$$

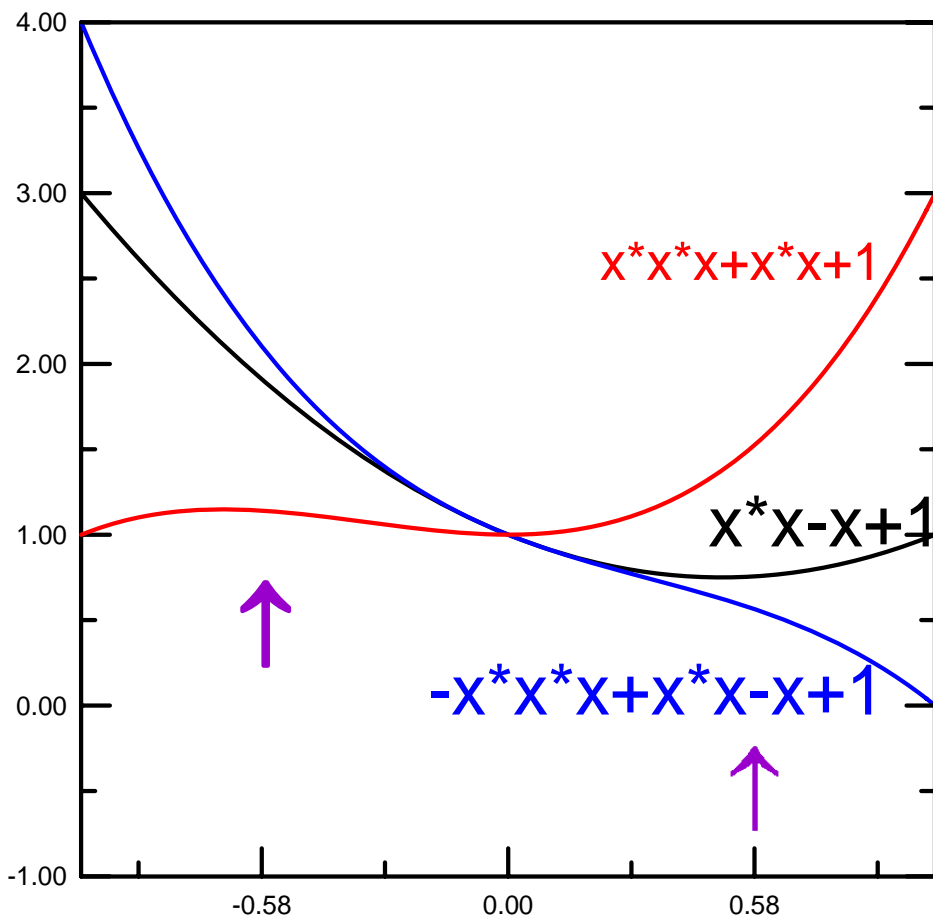
$$x_2 = \pm(1/3)^{1/2}$$

$$x_1 = -x_2$$

kwadratura Gaussa dokładna

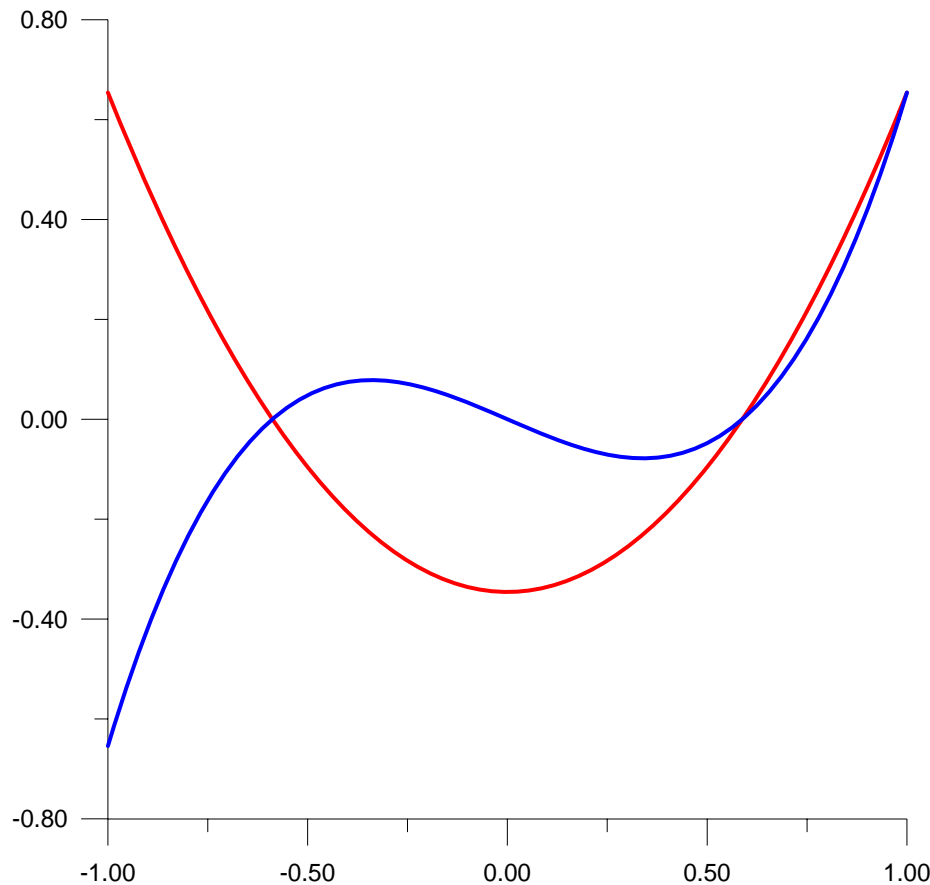
dla wielomianów stopnia 3:

$$w_1=w_2=1, \quad x_1=(1/3)^{1/2} \quad x_2=-(1/3)^{1/2}$$

wystarczy
dodać wartości
funkcji w dwóch
punktach aby uzyskać
dokładną całkę
dla wielu różnych wielomianów

w konsekwencji: jeśli dwa wielomiany stopnia <4
przyjmują te same wartości w punktach Gaussa
to ich całki po przedziale $-1,1$ są również identyczne: np

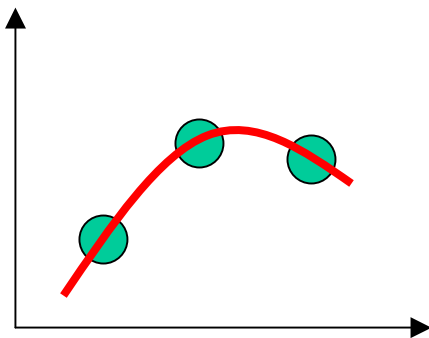

$$x_g = (1/3)^{1/2}$$

$$x(x-x_g)(x+x_g)$$

$$(x-x_g)(x+x_g)$$

Próbkując funkcję w n dowolnych punktach: na pewno uda się skonstruować kwadraturę dokładną dla wielomianu stopnia $n-1$

$$\int_{-1}^1 f(x) dx = \sum_{i=1}^n w_i f(x_i) + E$$

Na przedziale $-1,1$ wybieramy (dowolnie) n – punktów i prowadzimy przez nie wielomian interpolacyjny Lagrange’a funkcji $f(x)$

$$y(x) = \sum_{i=1}^n f(x_i) l_i(x)$$

$$l_i(x) = \prod_{j=1, j \neq i}^n \frac{x - x_j}{x_i - x_j}$$

Jeśli $f(x)$ – wielomian stopnia nie większego niż $n-1$

$f(x)=y(x)$ (interpolując wielomian dostaniemy ten sam wielomian)

$$w_i = \int_{-1}^1 l_i(x) dx$$

na wyborze punktów x_i można
zyskać dokładność dla n stopni
więcej

Dalej o wyborze punktów Gaussa: Tw. Jakobiego:

$$\text{kwadratura} \quad \int_{-1}^1 f(x) dx = \sum_{i=1}^n w_i f(x_i) + E$$

oparta na wielomianie interpolacyjnym Lagrange'a

$$y(x) = \sum_{i=1}^n f(x_i) l_i(x) \quad l_i(x) = \prod_{j=1, j \neq i}^n \frac{x - x_j}{x_i - x_j} \quad w_i = \int_{-1}^1 l_i(x) dx$$

jest dokładna dla wielomianów stopnia $2n-1$, jeśli punkty x_i wybrane tak, że wielomian stopnia n

$$z(x) = \prod_{i=1}^n (x - x_i) \quad \left| \begin{array}{l} \text{jest ortogonalny do wszystkich wielomianów} \\ \text{stopnia } (n-1) \end{array} \right.$$

zobaczmy, że tak jest:

$$\int_{-1}^1 z(x) p_{n-1}(x) dx = 0 \quad \longrightarrow \quad \int_{-1}^1 f_{2n-1}(x) dx = \sum_{i=1}^n w_i f_{2n-1}(x_i)$$

dla dowolnego wielomianu stopnia n i dowolnej liczby r
 istnieje taki wielomian o stopniu o jeden niższym i taka liczba R , że:

$$P_n(x) = (x-r) P_{n-1}(x) + R$$

---

przykład:

$$1+x+x^2 = (x-2)(ax+b)+c = c-2b+(b-2a)x+ax^2 - \text{wyliczymy sobie } a, b, \text{ oraz } c$$

$$z(x) = \prod_{i=1}^n (x - x_i) \quad \Bigg|$$

$$f_{2n-1}(x) = (x-x_1) f_{2n-2}(x) + r_0$$

$$f_{2n-1}(x) = (x-x_1) [(x-x_2) f_{2n-3}(x) + r_1] + r_0 = (x-x_1)(x-x_2) f_{2n-3}(x) + \underline{r_0 + r_1(x-x_1)}$$

$$q_1(x)$$

$$\underline{f_{2n-1}(x) = z_n(x) f_{n-1}(x) + q_{n-1}(x)}$$

$$f_{2n-1}(x) = z_n(x)f_{n-1}(x) + q_{n-1}(x)$$

$$\int_{-1}^1 f_{2n-1}(x) dx = \int_{-1}^1 q_{n-1}(x) dx + \int_{-1}^1 \cancel{z_n(x)f_{n-1}(x) dx}$$

całka oparta o przepis interpolacyjny na n punktach
będzie dokładna dla każdego wielomianu stopnia $n-1$

Problem: jak wybrać wielomian stopnia n $z(x)$
tak aby ortogonalny dla każdego wiel. stopnia $n-1$

Problem: jak wybrać $z(x)$ aby ortogonalny dla każdego wiel. stopnia $n-1$

$$z(x) = \prod_{i=1}^n (x - x_i) \quad \Bigg|$$

wybrać zera znaczy wybrać wielomian (co do stałej multiplikatywnej)

każdy wielomian można zapisać w postaci sfaktoryzowanej

$$P_n(x) = a \prod_{i=1}^n (x - x_i) = az_n(x) \quad \Bigg|$$

---

wielomian Legendre'a stopnia n

-ortogonalny na przedziale $[-1,1]$ do wszystkich wielomianów stopnia $n-1$.

-zera tego wielomianu wyznaczają optymalne punkty Gaussa

Ortogonalizacja Grama-Schmidta

Przedział $[-1,1]$.

Mamy zbiór niezależnych liniowo funkcji $h_0=1$, $h_1=x$, $h_2=x^2$, $h_3=x^3$, ...

które nie są ortogonalne [iloczyn skalarny określony z funkcją wagową $w(x)$].

Chcemy skonstruować bazę wielomianów ortogonalnych.

funkcje bazowe dla tego przedziału, z wagą $w(x)=1$ są to wielomiany Legendre'a.

$$u_0 = 1$$

$$u_1 = a + x$$

Jakie a aby $(u_0, u_1) = 0$?: odp.: $a=0$

$$u_1 = x$$

$$u_2 = x^2 + bx + c$$

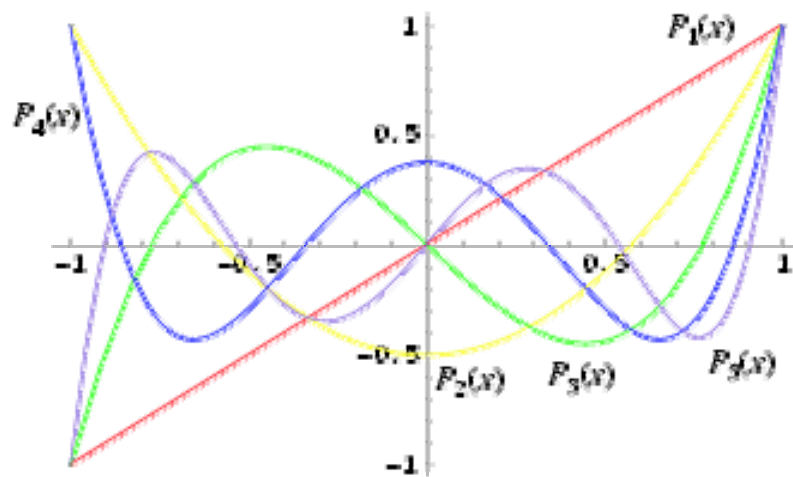
$$(u_2, u_0) = 2/3 + 2c = 0$$

$$(u_2, u_1) = 0 \rightarrow b = 0$$

$$u_2 = (x^2 - 1/3)$$

W literaturze wielomiany Legendre'a normalizowane tak aby $P_k(1)=1$: $1, x, 3/2 (x^2 - 1/3)$

itd.

kwadratury Gaussa-Legendra

W bazie $P_0, P_1, \dots, P_{n-1}$ można opisać wszystkie wielomiany stopnia $n-1$,
 P_n ortogonalny do wszystkich wektorów bazy,
więc i do wszystkich wielomianów stopnia $n-1$

Punkty Gaussa zapewniające maksymalną dokładność
(do wielomianu stopnia $2n-1$):
zera n -tego wielomianu Legendra

$$P_2 = \frac{3}{2}\left(x^2 - \frac{1}{3}\right) \quad \rightarrow \text{Dla } 2n-1=3 \quad [\text{punkty Gaussa tam gdzie wcześniej wyliczyliśmy}]$$

$$l_1 = (x + 1/\sqrt{3}) / (2/\sqrt{3}). \quad \text{całka z niego od } -1 \text{ do } 1 = 1$$

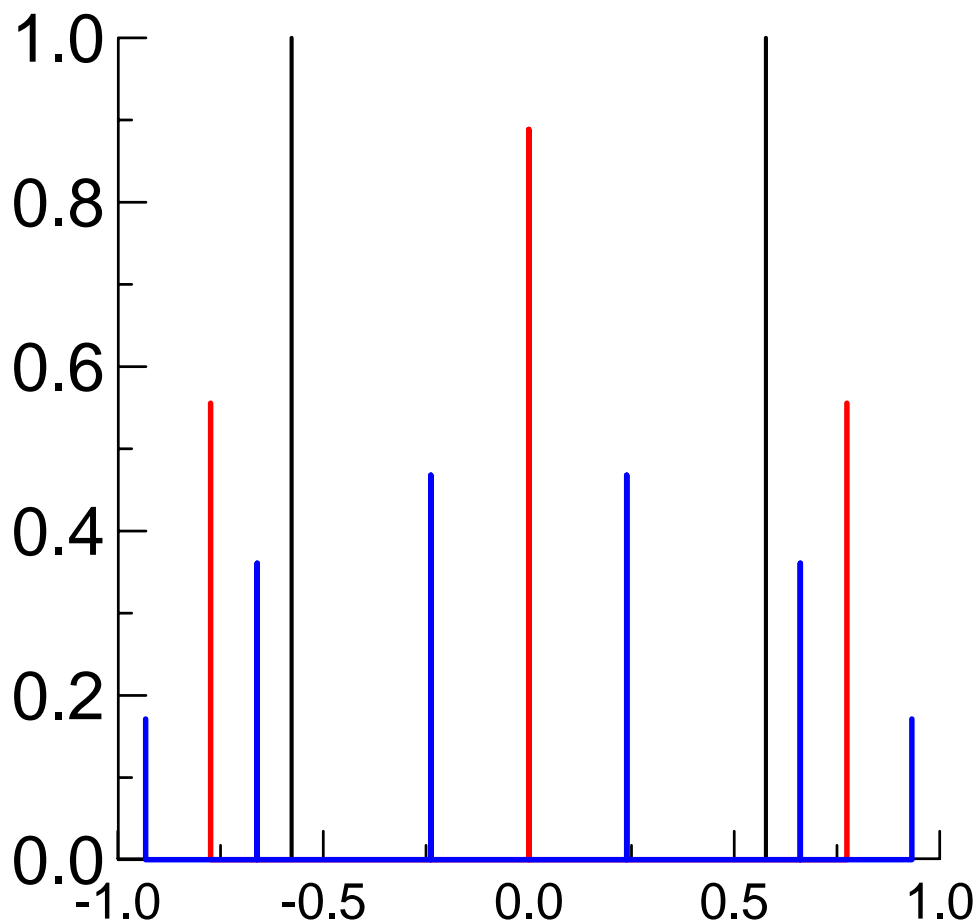
$$l_i(x) = \prod_{j=1, j \neq i}^n \frac{x - x_j}{x_i - x_j} \quad \left| \quad w_i = \int_{-1}^1 l_i(x) dx \right.$$

Wagi i punkty Gaussa

Dokładne do wielomianów stopnia 3

stopnia 5

stopnia 11

$$\int_{-1}^1 f(x) dx = \sum_{i=1}^n w_i f(x_i) + E$$